

TERCHOVÁ

Myšlienka na tento čas

AK JE ZLO NÁKAZLIVÉ,
ROVNAKO JE TAKÝM AJ
DOBRO. NECHAJME SA
NAINFIKOVÁŤ DOBROM
A INFIKUJME DOBROM!

pápež František

FOTO - František MUCHA

Učiteľ

V roku 1994 vyhlásilo UNESCO 5. október za Svetový deň učiteľov. Upriamilo tým pozornosť na výnimočné povolanie, ktoré je skôr poslaním a ktoré sprevádza človeka od nepamäti. Skúsme sa preto spolu chvíľu zamyslieť, aké súvislosti nás môžu napadnúť pri vyslovení pojmu učiteľ.

Hovorí sa, že život je najlepší UČITEĽ, ten nás naučí... Áno, život nás učí aj vďaka ľuďom, ktorí vedia čítať jeho znamenia, interakciu civilizácie s prírodou, majú bystrý rozum, citlivé srdce, intuíciu, víziu a najmä si uvedomujú, že sami osebe nič nezmôžu. Práví učitelia sa vždy radi i ochotne delia o schopnosti a vedomosti, ktoré dostali do vienka, lebo poznanie o nevyhnutnosti odovzdať raz v živote štafetový kolík nasledovníkom je neúprosné. Preto im nevádi, keď ich zverenci v mnohom prerastú a stanú sa odborne i osobnostne lepšími. Sú na to patrične hrdí a berú túto skutočnosť ako pridanú hodnotu pri budovaní spoločného pozemského domu, v ktorom žijeme často vo veľkých protirečeniach.

Učiteľské poslanie, hoci dôležité a krásne, však vôbec nie je ľahké a jednoduché – či už sa budeme baviť o profesoroch z Harvardu, Sorbonny, Lomonosovovej univerzity, alebo učiteľoch pôsobiach v skromných podmienkach dedínok afrického buša, juhoamerických pámp, ázijských stepí, tichomorských ostrovov... Všade tam i na ďalších miestach sveta, Terchovú nevynímajúc, hľadajú cestu do hĺbín detskej, mládežníckej aj dospeljej duše, pred ktorou je nekonečne široký a hlboký oceán poznania i vzťahov. Tie sa potom spolu učia odhaľovať a prenikať k ich podstate, aby sa v zákonitostiach a tajomstvách spomínaného oceánu nestratili a vedeli na ňom kormidlovať osobný i spoločenský životný príbeh.

Napriek týmto snahám existuje množstvo zablúdených a strategických lodí, ktorým kompas prestal z rôznych príčin fungovať. Vtedy

hľadáme vinníka. Nezriedka je ním ten, koho učíme, jeho mentálne i rozumové limity a nastavenia. Stáva sa, že aj niektorí učitelia sa netrafia do svojej role, a to je potom tiež, jemne povedané, trápenie. Dá sa povedať, že obojstranné. Mnohým takýmto situáciám však možno pri väčšom porozumení a vzájomnej empatii predísť, a keď nie to, tak následne pomôcť. Ako? Nelámať palicu nad človekom a situáciou predčasne.

Osud takýchto prípadov často závisí od lepšieho poznania príčin a ochoty ich riešiť. Veľakrát v takýchto situáciách pomáha, keď blízko úsečky s bodmi učiteľ a žiak pribudne bod tretí – rodina, respektíve prostredie, z ktorého prvé dva body pochádzajú. Z úsečky tak vznikne trojuholník, v ktorom zrazu všetci na seba lepšie vidia, lepšie sa poznajú, lepšie chápu. Tak vo všeobecnosti vzniká základný predpoklad na stabilizáciu vzťahov a riešenie komplikovaných problémov. Tu sa už ale dotýkame určitého majstrovstva, ktoré popri ľudských kvalitách a učiteľskom talente dozrieva nadobudnutými profesijnými skúsenosťami. Takí učitelia, povedané ústami terchovského klasika, majú vždy porozumenie pri hodnotení činov i výčinov svojich zverencov. Takí učitelia vedia byť v zlomových momentoch života mladých ľudí oporné body pripomínajúce majáky, ktorých svetlo budú mať pri ďalších rozhodnutiach vždy pred očami a budú za to vďační.

Z vlastnej skúsenosti viem o takých učiteľoch, pamätám si nielen mená, ale aj vôňu ich človečenstva. Viem, že nie som sám, a určite si aj mnohí z vás, milí čitatelia, na takých v tejto chvíli spomeniete. Vďaka Bohu za takých učiteľov, ktorí nás naučia chodiť nohami po zemi, ale očiam dovoľia túlať sa po horizontoch fantázie.

TEXT a FOTO – Marián ZAJAC

TERCHOVÁ

Vydáva: Miestne kultúrne stredisko Terchová,
ul. sv. Cyrila a Metoda č. 96, 013 06 Terchová

IČO vydavateľa: 00364886

Šéfredaktor: Ján Miho ml.

Redakcia: Katarína Halapiová, Alena Cingelová, Adriána Ondrušová

Redakčná rada: Mgr. Peter Cabadaj, Rudolf Patrňiak, Ing. František Kadaš, František Mucha, Mgr. Renáta Opalková, Ing. Marián Zajac

Jazyková úprava: Mgr. Peter Cabadaj

Tlač: Varínska tlačiareň, Varín

Grafická úprava: Adriána Ondrušová

Adresa redakcie: MKS Terchová, tel. č. 041/5695 129,
0911 924 189, mks@terchova.sk
Obecný úrad Terchová, tel. č. 041/5695 138,
terchova@terchova.sk

Evidenčné číslo: 3548/09

ISSN 1338-8827

Vyšlo v októbri 2021

MNOHÉ ROZHODNUTIA,
KTORÉ MUŽI UROBIA NA
RÔZNYCH SVETOVÝCH
FÓRACH, SA DOZVEDELI
V NOCI OD ŽIEN.

Ľubomír Feldek
(85. výročie narodenia)

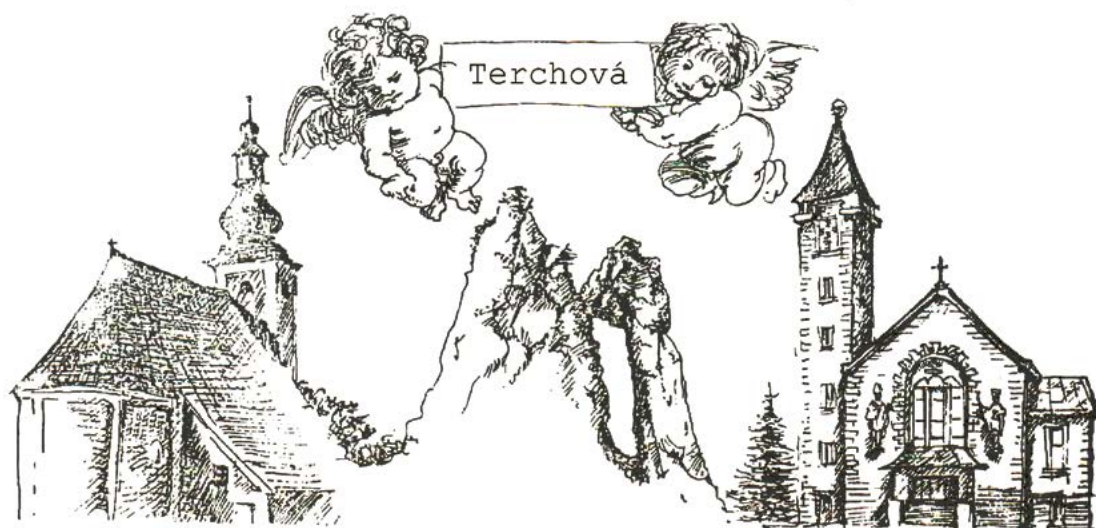

OBSAH

2	ÚVODNÍK Učiteľ		Iná podoba Ťažkej muziky z Terchovej Dedinská folklórna skupina Terchová	30-31	RECEPTY NA TENTO ČAS Pestrofarebné jesenné obdobie
4-5	FARSKÉ LISTY Boli sme v Šaštíne za Svätým Ocom Františkom Poďakovanie za úrodu Sviatosť birmovania	25	JUBILEUM Päťdesiatka ľudovej hudby ĎATELINKA	32-33	ZŠ S MŠ ADAMA FRANTIŠKA KOLLÁRA
6-9	SERIÁL Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie u Srniakov Obnovená kaplnka i okolie kríža (Ne)známe rehoľné sestry z Terchovej (4.)	26	LÚTORIADKY Za Jurajom Kubánkom	34-35	ŠPORT JÁNOŠÍK Slovak Xtreme Triathlon 2021 The Run Slovakia II. ročník Cyrilo-metodského futbalového turnaja Tenisový turnaj Terchovská dolina cup Beh na Poludňový Grúň 2021 Okolo Slovenska po roku opäť cez Terchovú
10-11	OBCENÝ ÚRAD INFORMUJE Uvítanie detí do života Naši rybári súťažili, čistili i opravovali Sedem divov Terchovej	27	NAŠI VO SVETE Spomienka na Mira Holúbka Zomrel Milan Lasica		
		28	DO VAŠEJ POZORNOSTI Celonárodné uznanie prvku Jánošíkovská tradícia	36	INFOSERVIS
		29	PRIŠLO NA NAŠU ADRESU Ďakujem, Terchová! Poďakovanie		
12-14	CYRILOMETODSKÉ DNI 2021 V znameniach výročí aj súvislostí Poďakovanie autorky výstavy				
15-19	JÁNOŠÍKOVE DNI 2021 Stručné zhodnotenie festivalu Udeľovanie ocenení Poďakovanie Návrat k unikátnej výstave Vila Meška Boli sme na výstave Viliama Meška				
20-21	OSOBNOSTI TERCHOVEJ (86.) Emil Zajac Recepty od Emila Zajaca				
22-24	UDIALO SA Výstavy mapujúce odkaz svätých Cyrila a Metoda Malá organistka 9. Pamätný výstup na Veľký Rozsutec				

Notová osnova jesene
FOTO – Marián ZAJAC

KRESBA Milan Opalka Noviny Terchová, 1990

Boli sme v Šaštíne za Svätým Otcom Františkom

Ráno 15. septembra 2021 o tretej hodine vyrazil spred Diecéznej svätyne sv. Cyrila a Metoda autobus so 40 pútnikmi z Terchovej a okolia do Šaštína. Práve tam, pri Sedembolestnej Panne Márii a na jej sviatok, vrcholil štvordňový pobyt pápeža Františka v našej vlasti, počas ktorého navštívil Bratislavu, Košice a Prešov.

Ani naši farskí pútnici si nechceli nechať ujsť takúto vzácnu príležitosť byť pri patrónke Slovenska a spolu so súčasným nástupcom sv. Petra ďakovať a prosiť pre svoju rodinu, dolinu, dedinu, krajinu i svet potrebné milosti a Božie požehnania.

Pri všetkých svätých omšiach, ale i rôznych ďalších stretnutiach s predstaviteľmi politického, náboženského i spoločenského života nám Svätý Otec František adresoval zrozumiteľné a veľmi podnetné príhovory, pri ktorých neostával len pri pomenovávaní súčasných problémov a ťažkostí, ale otcovsky mienenými radami ponúkal aj ich riešenia a povzbudzoval k neustálej tvorivosti i hľadaniu uspokojivých východísk, založených na rešpektovaní ľudskej dôstojnosti a vzájomnej úcte.

Pri pojme „tvorivosť“ poukázal pápež František na príklad solún-ských bratov, ktorí sú nám blízki, keďže naša farnosť i diecéza majú v osobitnej úcte ich duchovné poslanstvo a dedičstvo. Azda nebude na škodu pripomenúť si tieto slová a inšpirovať sa nimi v našich konaniach: „Ste deťmi veľkej tradície. Vaša náboženská skúsenosť má pôvod v kázaní a službe žiarivých osobností svätých Cyrila a Metoda. Oni nás učia, že evanjelizácia nie je nikdy jednoduchým opakovaním minulosti. Radosťou evanjelia je vždy Kristus, ale cesty, ktorými sa táto radostná zvesť šíri časom a dejinami, sú rozdielne. Cyril a Metod kráčali spolu po týchto končinách európskeho kontinentu

a zapálení túžbou po ohlasovaní evanjelia vymysleli nové písmo, aby mohli preložiť Bibliu, liturgické texty a kresťanskú náuku. Tak sa stali apoštolmi inkulturácie viery tu u vás. Vymysleli nové jazyky na šírenie evanjelia. Boli tvoriví v pretlmočení kresťanského poslania, boli tak blízko tamojších národov, že sa naučili rozprávať ich jazykom a asimilovať ich kultúru. Nepotrebuje to isté aj dnešné Slovensko? Položme si túto otázku. Nie je azda toto najurgentnejšou úlohou Cirkvi pri dnešných európskych národoch – vymyslieť nové ‘písma’, aby zvestovali vieru?“

Ďakujeme, Svätý Otec, za Vaše slová i príklad, za Vašu návštevu Slovenska i požehnania, ktorými ste počas štyroch dní v krajine, ktorú ste nazvali básňou, nešetrili. Zo Šaštína sme Vaše požehnanie priniesli aj do Terchovej.

Terchovskí pútnici
FOTO – Peter RIZMAN

Terhovci v Šaštíne

Pod'akovanie za úrodu Sviatosť birmovania

Stáva sa pomaly v našej farnosti peknou tradíciou, že počas jesenných kantrových dní ďakujeme Pánu Bohu za úrodu z našich záhrad a polí. V tomto roku sme tak učinili v sobotu 18. septembra pri večernej svätej omši. Páter Thomas počas nej okrem dôležitosti pozemských plodov pre náš telesný život poukázal aj na potrebu a účinky duchovnej potraviny, ktorá plodí ovocie Ducha Svätého.

Ďakujeme všetkým, ktorí sa podelili o trošku zo svojej úrody, z čoho pani Hanka Vallová vytvorila pred obojstranným oltárom peknú dekoráciu. Vďaka.

-red-

FOTO – Marián ZAJAC

Poslednú septembrovú nedeľu, ktorá v tomto roku pripadla na 26. septembra, prijalo sviatosť birmovania z rúk generálneho vikára Žilinskej diecézy Mons. Mareka Hriadela 56 birmovancov. K 49 terchovským chlapcom a dievčatám pribudlo aj sedem dospelých osôb, z ktorých jedna prijala prvýkrát aj sviatosť Eucharistie. Povzbudení slovami hlavného celebranta a vysluhovateľa sviatostí, aby Duch Svätý sprevádzal životy birmovancov a aby sa nebáli prosieť o Jeho mocné dary, ktoré pomáhajú, vykročili s požehnaním do každodenného života.

-red-

SPOMIENKA

Dňa 28. októbra 2021 si pripomenieme
30. výročie úmrtia nášho drahého
manžela, otca a starého otca

Pavla Turčana

*Kto ste ho poznali, venujte mu s nami
tichú modlitbu a spomienku.
S úctou a láskou spomína smútiaca rodina*

SPOMIENKA

*Kto ju poznal, spomenie si, kto ju
mal rád, nezabudne, žije v srdciach
tých, ktorí ju milovali.*

Dňa 25. septembra 2021 sme si
pripomenuli 20 rokov, čo nás
vo veku 25 rokov opustila

Hanka Muráňová

*Tichou spomienkou, modlitbou
a večnou láskou na ňu spomínajú
mama a súrodenci s rodinami.
Odpočinitie večné, daj jej, Pane!*

POĎAKOVANIE

*V myšlienkach sme s Tebou každý deň
a v našich srdciach navždy ostaneš.
Dňa 7. júna 2021 nás vo veku 80 rokov
navždy opustil náš otec a starký*

Viktor Hanuliak

*Ďakujeme príbuzným a známym, ktorí
sa s ním prišli 10. júna 2021 rozlúčiť.
Kto ste ho poznali, spomeňte
si na neho v modlitbách.
S láskou a úctou ďakuje celá rodina*

SPOMIENKA

*Čas plynie, zastaviť sa nedá,
na našich rodičov zabudnúť sa nedá.
Dňa 17. júla 2021 sme si pripomenuli
prvé výročie úmrtia našej mamy a starej
mamy a 4. augusta siedme výročie
úmrtia nášho otca a starého otca.*

Margita a Štefan Ondrušovci

S láskou spomína smútiaca rodina

KAPLNKY A KRÍŽE V TERCHOVSKEJ KRAJINE
(XXXVII.)

Kaplnky, kríže – Božie muky, sochy svätých či zvonice sú hojne rozosiate po celom terchovskom chotári. Popri cestách, v osadách, na kopcoch, pri domoch... Dodávajú miestam, na ktorých sa nachádzajú, ďalší rozmer. Ten človek pochopí, až keď sa na tom mieste zastaví, zamyslí, porozhliada a pomodlí. Tak ako zbožný terchovský umelec, ktorý v priebehu storočí roztrúsil svoje kamenné, drevené i železné artefakty po Terchovskej krajine, aby vydal svedectvo o dobe, v ktorej žil, a zanechal posolstvo pre súčasnosť. Preto sme sa rozhodli na stránkach obecných novín mapovať a približovať tieto zaujímavé miesta ako príspevok k lepšej orientácii a poznaniu našej – terchovskej histórie.

V tomto čísle si bližšie predstavíme Kaplnku Sedembolestnej Panny Márie u Srniakov, od postavenia a posvätenia ktorej ubehlo nedávno desať rokov.

Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie u Srniakov

Miesto, na ktorom stojí z môjho pohľadu netradičná a zaujímavá kaplnka, dôverne poznám už od detstva. Len kúsok odtiaľ bývam. Pokiaľ žili starí rodičia, chodili sme často tadiaľ do role na Mihov vrch, alebo s kravami na pašu. V zime sme sa tadiaľ dolu medzami lyžovali a sánkovali. I dnes, keď tam už desať rokov stojí kaplnka zasvätená patrónke Slovenska, stále možno pri modlitbe alebo pohľade na okolitú prírodu v blízkom okolí počuť neopakovateľné zvenenie kravských či ovčích zvoncov.

Viac informácií o tomto mieste a súvislostiach viažucich sa ku samotnej kaplnke nám ochotne poskytol Jozef Mičo, ktorý v tejto osade vyrastal, s rodinou tu býva a keď sa chce na kaplnku pozrieť, prípadne pomodliť, stačí mu vyjsť na terasu domu alebo otvoriť okno, a má ju ako na dlani.

„O výstavbu Kaplnky Sedembolestnej Panny Márie u Srniakov sa najviac zaslúžila moja mama Ľudmila Mičová, ktorá v roku 1992 neďaleko miesta, kde kaplnka stojí, dostala mozgovú príhodu

FOTO – František MUCHA

a sľúbila Pannu Máriu, že ak ju nechá žiť, postaví na tomto mieste kaplnku. Roky stále pripomínala, že nemôžem ani zomrieť, lebo som Márii sľúbila kaplnku. A keď čas dozrel, oslovil som akademického sochára Milana Opalku, ktorý z materiálu jemu blízkeho kaplnku navrhol, vyhotovil zo skla a kameňa a za pomoci ľudí z osady sa ju podarilo v roku 2011 postaviť. Na vysviacke sa zúčastnilo veľa ľudí z okolitých osád. Vysviacku a sv. omšu celebraval páter Pavol Kruták, SVD.

Kaplnka je často navštevovaná ľuďmi a je pekné ich vidieť ponorených do modlitby. V súčasnosti sa pri nej každú prvú sobotu v mesiaci modlí posvätný ruženec, každý rok na jeseň sa koná sv. omša – priblížil zaujímavé fakty Jozef Mičo, ktorý sa s rodinou a blízkymi o kaplnku aj stará.

Kaplnka pozostáva z kamenného kvádra s rozmermi 50 x 50 x 95 cm, postaveného vertikálne na betónovom základe. Na kvádri, ktorý pochádza z pilierov bývalého mosta cez rieku Váh v Žiline, je tiež vertikálne osadená priehľadná sklenená tabuľa s rozmermi 50 x 70 cm. Sklárskou technológiou je na nej nanosený reliéf Piety – Sedembolestnej Panny Márie, ktorá v náručí drží Ježišovo mŕtve telo. Zaujímavé pohľady sa tak naskytajú meditujúcemu človeku, ktorý pri pohľade na Sedembolestnú môže cez sklo kaplnky vidieť počas dňa modré nebo, pri zapadajúcom slnku jeho odraz na skle a večer, pri jasnej oblohe, aj putujúci mesiac vychádzajúci spoza Pupova. V prípade daždivého počasia zas môžeme pozorovať sugestívny obraz dole sklom stekajúcich kvapiek vody – akoby evokujúci pochmúrnú atmosféru Veľkého piatka. Pred kaplnkou je masívna drevená lavička na sedenie a tri drevené polguľatinové stupienky na sviečky a kvety.

Z vysvätenia kaplnky v roku 2011. Pani Ľudmila Mičová stojí druhá sprava
FOTO – František MUCHA

FOTO – Marián ZAJAC

Neďaleký menší kríž

Keď sme už na tomto mieste, nemôžeme opomenúť malý, asi 40 cm vysoký krížik z ľahkého kovu, ktorý je od kaplnky vzdialený približne dvadsať metrov a pod ktorým sú ešte tri stupienky na kvety a sviečku. Osadený je na medzi, kde 8. septembra 2012 vo veku 49 rokov náhle skončil Augustín Lutišan, obyvateľ osady Srdniakovia. Keď sa ľudia modlia pri kaplnke, nezabudnú podíť ešte o kúsok vyššie a pridajú svoju modlitbovú prosbu za dušu dobrého a pracovitého človeka, ktorého sme všetci volali Gusto alebo Gustík. Odpočinutie večné, udeľ mu, ó Pane...

Marián ZAJAC

Augustín Lutišan
FOTOARCHÍV – rodina Lutišanovcov

Obnovená kaplnka i okolie kríža

Zub času sa nezastaví, preto je potrebné v príhodnej dobe pristúpiť k obnovám a rekonštrukciám. Rovnako je to aj v prípade miest, kam sa ľudia radi chodia modliť a pookriať na duchu. Počas leta sa tak udialo na Lurdskej kaplnke pri kostole a pri kríži na Lúkach vo Vrátnej.

Na Lurdskej kaplnke boli očistené vonkajšie kamenné steny, plechová strecha dostala nový dvojité náter. Pri kríži na Lúkach vo Vrátnej urobili poľovníci z PZ Vrátna nový drevený plot, upravila sa aj vnútorná záhradka.

Všetkým Bohu známym dobrodincom, ktorí sa o tieto obnovy pričínili, patrí veľké poďakovanie. Pán Boh, odpláť!

-red-

FOTO – Vincent SYNÁK

(Ne)známe rehoľné sestry z Terchovej (4.)

Štvrtou rehoľníčkou narodenou v Terchovej, ktorú si predstavíme v rámci nášho cyklu, je sestra Archangela – členka spoločnosti Milosrdných sestier sv. Vincenta de Paul (satmárky).

Sestra Archangela

Narodila sa ako Jozefína Rybárová 17. novembra 1924 v Terchovej, č. d. 54, čo pri vtedajšom číslovaní situuje jej rodný dom na dnešnú ulicu Juraja Jánošíka, hneď powyše takzvanej úzkej uličky, kde aj v súčasnosti bývajú nositelia mena Rybár. Ich rodinné korene siahajú do osady Ploštiny pod Pupovom.

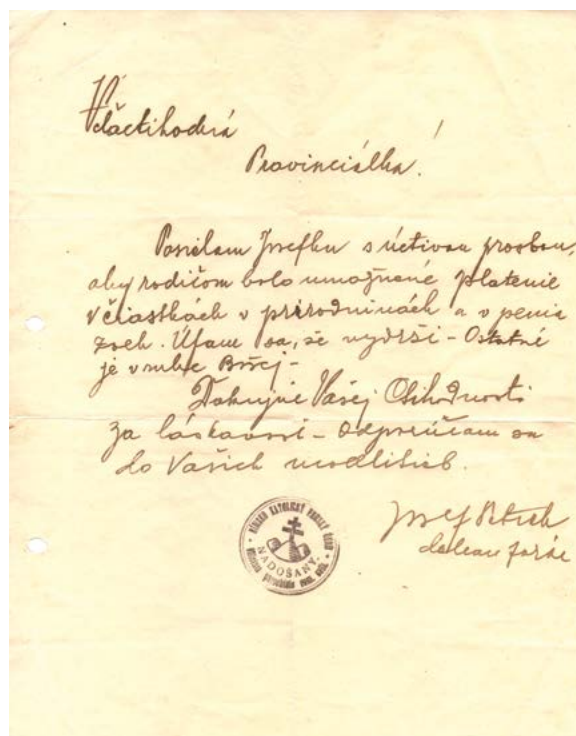
Pochádzala z roľníckej rodiny Štefana Rybára a matky Ludmily, rodenej Rybárovej s prímením Ploščinská. Dostupné matričné pramene uvádzajú, že mala štyri sestry – Paulínu, Amáliu, Margitu a Annu. Posledne menovaná sa už zrejme narodila na „dolniakoch“, konkrétne v Súdvociach (okres Krupina), kam sa rodina, podobne ako mnoho ďalších terchovských familií, v tom čase presťahovala.

Do kláštora Milosrdných sestier sv. Vincenta de Paul – Satmárok vstúpila Jozefína Rybárová v Ružomberku. Archívne zdroje v tejto súvislosti uvádzajú dva roky: 1941, respektíve 1942. Pravdepodobne z tohto obdobia je i odporúčací list dekana Jozefa Petreka, duchovného správcu farnosti Nadošany (dnes Hontianske Trstáňy), ktorej filiálkou je obec Súdvoc. Píše v ňom: „Veľactihodná Provinciálka! Posielam Josefku s úctivou prosbou, aby rodičom bolo umožnené platenie v čiastkach v prírodninách a v peniazoch. Úfam sa, že vydrží – ostatné je v ruke Božej. Ďakujem Vašej Ctihodnosti za láskavosť. Odporúčam sa do Vašich modlitieb.“

Vždy verná Kristovi

Po ukončení štúdia na gymnáziu prijala 15. augusta 1947 v Ružomberku rehoľné rúcho a začala noviciát v kláštore v Rožňave. Tam 21. augusta 1949 skladala rehoľné sľuby a vzápätí vyučovala na základnej škole. Počas barbarských nocí v roku 1950, keď komunistický režim zatváral a rušil činnosť rehoľí, sústredili aj sestru Archangelu vedno s ostatnými rehoľníčkami; následne pracovali v Odevy Prešov ako krajčírky. Onedlho (1951) bola spolu s ďalšími sestrami presunutá do severných Čiech – mestčka Varnsdorf v okrese Děčín, kde pracovala v továrni na spracovanie bavlny. Hlboko ju vtedy posilňovala myšlienka Svätého Písma: „Tým, čo milujú Boha, všetko slúži k dobrému.“

Pracovať ako zasvätená duša a byť verná Kristovi sa snažila i vtedy, keď ju mocní tohto sveta prenasledovali. Neskôr bola na krátky čas pridelená do Domova dôchodcov vo Svojkove (okres Česká Lípa), v rokoch 1956 až 1962 pracovala na psychiatrickom oddelení Krajského ústavu národného zdravia Žilina v Bytčici, potom dvadsať rokov v Pohorelskej Maši v ústave pre mentálne retardovanú mládež. Aj tu viedla sestru Archangelu Ježišova výzva: „Čokoľvek ste urobili jednému z mojich najmenších bratov, mne ste urobili.“ Svoje povinnosti vykonávala s maximálnou svedomitou, pričom sa vytrvalo snažila hendikepovanej mládeži prinášať Kristovu lásku, lebo jej nedostatok pociťujú najviac práve takéto deti.

Odporúčací list dekana Jozefa Petreka

V roku 1982 bola už ako dôchodkyňa preložená do komunity sestier vo Vrúcku a svojou službou pomáhala pri výstavbe terajšieho charitného domu. Dňa 11. februára 1997, na sviatok Lurdskej Panny Márie, si ju Pán povolal do večného domova. Veríme, že počula slová ženicha svojej duše, ktorému zasvätila život, a snažila sa verne žiť toto zasvätenie: „Pod, moja verná služobnica, a vojdi do radosti svojho Pána.“ Pochovaná je vo Vrúcku.

Spomienky

Pani Mária Romančíková, rodená Rybárová, ktorej nebohý otec Viktor bol bratrancom sestry Archangely, nám ochotne poskytla svoje spomienky: „Ja si na rehoľnú sestričku pamätám len tak matne, ale otec spomínal, že radi chodievali do Štefanovej, kde žila sestra jej mamy Ludmily, ktorá sa volala Žofia. No a do Vrúcka, keď už bola na dôchodku, ju prišli pozrieť moja mama aj s tetkou Margitou. My sme boli zas v Súdvociach na pohrebe otcovej sesternice Pavlína a myslím, že najmladšia sestra Anna ešte žije vo Zvolene.“

Za vyhľadanie a poskytnutie archívnych prameňov a fotografií patrí poďakovanie našej rodáčke, rehoľnej sestre Alexandre Janke Patrničakovej, ktorá v súčasnosti pôsobí vo Vrúcku v reholi Milosrdných sestier sv. Vincenta de Paul – Satmárok. Práve z tejto rehole bola aj sestra Archangela. Najviac použitých informácií sme čerpali z nekrológu, ktorý nebol signovaný.

Podakovanie tiež patrí pani Ivete Hanuliakovej z Matričného úradu v Terchovej

Spracoval Marián ZAJAC

FOTOARCHÍV – Milosrdné sestry sv. Vincenta de Paul

Poznámka: Piaty diel nášho seriálu bude venovaný rehoľníčke Armele, civilným menom Anna Vojteková (rodáčka z osady Káčerovia), z Kongregácie školských sestier sv. Františka z Assisi.

Sestra Archangela dolu prvá vľavo v Pohorelskej Maši

Uvítanie detí do života

V nedeľu 29. augusta 2021 sa v Terchovskej galérii umenia konalo milé podujatie, na ktorom sme symbolicky uviedli do života našich najmenších občanov. Slávnosť, ktorá sa v Terchovej koná tradične na Deň matiek – druhú májovú nedeľu, bola z dôvodu protipandemických opatrení z tohto termínu dvakrát presunutá. Preto sme radi, že sa nám podarilo poslednú augustovú nedeľu dobehnúť zameškané, aby sme mohli 74 pozvaných detí a ich rodičov privítať a zaželať do života všetko najlepšie. Všetkým prítomným sa nasledovnými slovami prihovorel starosta obce Jozef Dávidík.

Milé deti, milé mamy, otcovia, vážení prítomní!

Dovoľte mi, aby som vás privítal v Terchovskej galérii umenia v mene svojom, v mene komisie pre sociálne veci a zdravotníctvo, ako i v mene poslancov obecného zastupiteľstva. Zo všeobecne známych dôvodov sme v minulom i tomto roku nemohli uskutočniť slávnostné uvítanie detí do života v tradičnom termíne – na Deň matiek, ktorý každoročne pripadá na druhú májovú nedeľu. Nechceli sme túto milú udalosť ďalej odkladať, preto som rád, že sme spoločne našli termín, pripravili toto milé podujatie, stretli sa tu a dobehli zameškané.

Veľa je na svete krásnych a drahých vecí. Svet v sebe skrýva obrovské poklady a skvosty, ale narodenie dieťaťa je tým najvzácnejším pokladom. V radostnom očakávaní ste privítali tento poklad vo vašej rodine a dnes sa prichádzate podeliť s nami o vaše rodinné šťastie. Som rád, že vám teraz môžem k narodeniu vášho dieťaťa úprimne zablahoželať.

Verím, že sa jemu i vám bude v živote dariť a som presvedčený, milí rodičia, že vynaložíte všetko svoje úsilie na to, aby sa vám zo syna alebo dcéry podarilo vychovať čestných a statočných ľudí, ktorí budú prínosom pre našu obec, vlasť i svet, v ktorom žijeme.

Želám vám, nech sa naplnia vaše rodinné túžby, priania a želania. Aby sa výchova vašich detí stretávala s porozumením a úspechom, aby ste mali zo svojich detí veľa radosti, žili šťastne a ak aj prídu v živote ťažkosti a skúšky, nech ich šťastlivo prekonáte a vyjdete z nich posilnení.

Milí rodičia, prostredníctvom vás vítam dnes vaše deti do života.

-Ocú-

FOTO – František MUCHA

Naši rybári súťažili, čistili i opravovali

Počas leta, presnejšie 17. júla, sa miestne organizácie Slovenského rybárskeho zväzu z Terchovej, Varína a Strečna v spolupráci s mestskou organizáciou SRZ Žilina pričínili o vydarené preteky mladých rybárov O pohár Jozefa Púčika, ktoré sa uskutočnili v netradičnej, no krásnej lokalite pod hradom Strečno. O súťažiacich bolo dobre postarané aj vďaka mnohým sponzorom, medzi ktorými nechýbali ani tí z Terchovej – Obec Terchová, Václav Križo, Vladimír Švec a Vladimír Jurčík. Ďakujeme.

Ďalšou rybárskou aktivitou býva pravidelné čistenie riek a chovných potokov. V terchovských riekach sa aj tohto roku vyzbieralo veľa všakovakého odpadu, z čoho je rybárska duša smutná, ale nie bezradná, lebo vzťah k prírode a vode zvlášť je silnejší. Tak to bolo viackrát počas tohto roka, ale najmä 24. júla, keď sa konala najväčšia brigáda, čo sa týka počtu zúčastnených. S organizáciou tejto osožnej akcie nám pomohol tiež Obecný úrad v Terchovej.

O svojich aktivitách zvykneme informovať našich členov i ostatných ľudí aj prostredníctvom vitríny, ktorá sa nachádza pri brehu Vrátnanky – hneď za mostom na ulici sv. Cyrila a Metoda. Zub času pracoval, preto sme sa rozhodli opraviť ju a zabezpečiť jej dlhšiu životnosť. Ďakujeme všetkým, ktorí sa o to pričínili.

Petrov zdar!

-red-

FOTOARCHÍV – Štefan RYBÁR

DO VAŠEJ POZORNOSTI

Sedem divov Terchovej

Milovníci histórie istotne vedia, že svojich sedem divov mal najprv antický svet. Zahanbíť sa nemohla dať ani neskoršia éra. Sto miliónov ľudí zo všetkých kontinentov hlasovaním rozhodlo o siedmich novodobých zázrakoch našej zemegule. Ich zoznam bol uverejnený symbolicky 7. 7. 2007 v portugalskej metropole Lisabon, ale nejaký div z Terchovej by ste v ňom hľadali márne... Možno i preto sa autor Peter Cabadaj rozhodol pri príležitosti vlnajšieho 440. jubilea prvej písomnej zmienky o našej obci napísať túto knižku. Svetlo sveta nakoniec uzrela v júli tohto roku. Isteže, nefigurujú v nej fascinujúce stavby typu antických egyptských pyramíd, Rodoského

kolosu, Artemidinho chrámu v Efeze, alebo impozantné, dych vyrážajúce novoveké diela ako Chichén Itzá v Mexiku, Veľký čínsky múr či socha Krista Spasiteľa na kopci Corcovado v brazílskom meste Rio de Janeiro.

Rázovitá obec Terchová takéto skvostné architektonické objekty a pamätihodnosti nikdy nemala, nemá a mať nebude. Vôbec to ale neznamená, že sa nemôže hrdiť vlastným divmi. Peter Cabadaj vybral – zhodne s tradíciou – sedem z nich. Viac už prezrádzať nebudeme, len vrelo odporúčame si atraktívnu knižku s bohatou obrazovou dokumentáciou prečítať.

-red-

Autorom obálky a grafického riešenia knihy je Ján Novosedliak – výtvarník Jánošíkových dní

Slovenský festival v New Jersey (26. 9. 2021). Milan Brežný v terchovskom kroji s obetnými darmi počas svätej omše.

Kríž, ktorý venovali Detvanci Milanovi Chvastekovi v roku 2003, obnovili tohto roku Peter Kasák a Adam Martoš. FOTO – František MUCHA

V znameniach výročí aj súvislostí

Štátny komorný orchester Žilina diriguje čestný šéfdirigent Leoš Svárovský

Od 3. do 5. júla 2021 sa v Terchovej, v podhorí Malej Fatry na severozápade Slovenska, uskutočnil už 32. ročník Cyrilometodských dní (CMD), najstaršieho širokospektrálneho podujatia u nás, ktoré je venované pamiatke a živému odkazu vierozvestov a v mnohom tvorcov kultúry našich predkov.

Cyrilo-metodské slovo na počiatku

Skoľ teda ako sa pozrieme na tohtoročné dianie v rodisku Juraja Jánošíka, osviežme si (v horúcom lete to isto padne dvojnásobne dobre!) pamäť pohľadom do 9. storočia, keď sa diali predmetné deje...

Budúci zvestovatelia sa narodili v meste Solún (Thessaloniké) v severnom Grécku, Metod okolo roku 815 a Konštantín v roku 827. Metod študoval právo, stal sa správcom byzantskej župy, ktorej obyvateľstvo bolo sčasti slovanské. Konštantín študoval v Carihrade na cisárskej škole, spolu s budúcim cisárom Michalom III., a po skončení štúdií zastával vysoké funkcie. Bol napríklad bibliotekárom carihradského patriarchu a prednášal i na uvedenej škole. Jeho vzdelanie, opierajúce sa o iskrivý um, viedlo dobových súčasníkov k tomu, že ho už v mladosti označovali za Filozofa.

V roku 855 bratia odišli do kláštora na horu Olymp. Cisár Michal III. ich však čoskoro poslal ako poslov k Chazarom, ktorí mali svoje sídla medzi Čiernym a Kaspickým morom. Cestou sa zastavili na Kryme, kde po sústredenom hľadaní našli pozostatky sv. Klementa, štvrtého pápeža, ktorý zahynul mučeníckou smrťou. No a teraz prídeme pre nás – Slovákov minulosti, prítomnosti aj budúcnosti – to najpodstatnejšie. V ich osobnom a našom národnom živote.

Konštantín (neskôr prijal mníšske meno Cyril) a Metod prišli v roku 863 zo Solúna na žiadosť kráľa Rastislava na Veľkú Moravu, aby šíрили kresťanstvo a kultúru. Konštantín zostavil pre vtedajších Slovanov písmo – hlaholiku. Do nového jazyka bratia preložili celú liturgiu (texty bohoslužieb) a časť Biblie. Išlo o revolučný aj prezieravý krok, lebo pri bohoslužbách sa dovtedy používali len tri

Trináročný slovenský huslista Teo Gertler patrí k výnimočným talentom svojej generácie

jazyky: gréčtina, hebrejčina a latinčina. Takto sa pre náš národ otvorili obzory a bol postavený na roveň mnohým, keď v roku 868 pápež Hadrián II. povolil slúžiť latinskú liturgiu v reči zrozumiteľnej ľudu. V nej sa ohlasovalo evanjelium, vysluhovali sviatosti a konali bohoslužby, staroslovienčina sa stala ďalším liturgickým jazykom! Skrátené – písmo a jazyk sa stali aj základom vzdelanosti a kultúry našich veľkomoravských predkov.

Ďalším prezieravým krokom bolo, že popri hlásaní evanjelia bratia pripravovali nasledovníkov, mladých mužov, na kňazstvo. Čas letel ďalej, Cyril vstúpil v Ríme do kláštora, kde zomrel 14. februára 869. (Pochovaný je v Bazilike sv. Klementa v Ríme, kde sa jeho pozostatkom a pamiatke chodia pokloniť veľa Slovákov aj v súčasnosti.) Pápež Hadrián II. vymenoval Metoda za apoštolského legáta a arcibiskupa pre územie Veľkej Moravy. Cestou z Ríma ho však bavorskí biskupi zajali a väznili. Zomrel 6. apríla 885 a pochovali ho v hlavnom moravskom chráme. Zatiaľ nie je jasné, kde sa presne nachádzal...

Na záver krátkej historickej exkurzie musíme podčiarknuť, že svätí Cyril a Metod patria k najvýznamnejším osobnostiam v dejinách slovenského národa. Dar ducha, písma a vzdelanosti, ktorý priniesli, nás už v druhej polovici 9. storočia pripojil k civilizovanému kultúrnym národom Európy. Prenesene vyjadrené, na počiatku bolo cyrilo-metodské slovo... Význam ich misie a prínos k rozmachu kresťanstva vyzdvihol v roku 1980 pápež Ján Pavol II., keď bratov zo Solúna vyhlásil za spolupatrónov Európy.

Kostol na ceste k Via Sancti Martini

Naspäť do Terchovej. Organizátori mimoriadneho podujatia (Obec a Miestne kultúrne stredisko Terchová, Biskupský úrad Žilina, Farský úrad Terchová, Žilinský samosprávny kraj a Krajské kultúrne stredisko v Žiline) si každoročne dávajú záležať na dramaturgii

celého trojdňa – o tohtoročnej sme sa porozprávali s **Petrom Cabadajom**, jedným z tvorcov CMD už od ich začiatku. Ten nám povedal: „*Tohtoročné Cyrilometodské dni boli venované 290. jubileu vzniku Farnosti a postavenia (dnes už nejestvujúceho) Kostola sv. Martina v Terchovej (1731 – 2021)... Obec tak popri všeobecne známej folklórnej tradícii charakterizuje aj zaujímavá symbióza dvoch silných duchovných tradícií, ktoré majú tiež dôležitý európsky rozmer a význam – svätomartinskej a cyrilo-metodskej. Koncom apríla 2021 sa Cyrilo-metodská cesta stala oficiálnou Kultúrnou cestou Rady Európy. Úspešne tak vyvrcholilo niekoľkoročné koncentrované úsilie partnerskej siete Združenia Európskej cesty svätých Cyrila a Metoda so sídlom v Zlíne, ktorého členom je aj obec Terchová, o získanie prestížneho európskeho certifikátu.*“

Vieme, že v najbližších rokoch Terchovci vyvinú úsilie, aby sa ich obec stala súčasťou ďalšej Kultúrnej cesty Rady Európy – svätomartinskej Via Sancti Martini. Aj preto bolo logické a prínosné, že rozmanitá programová reflexia oboch spomínaných tradícií predstavovala nosnú dramaturgickú líniu 32. ročníka Cyrilometodských dní. Za všetko spomenieme aspoň sobotnú Krížovú cestu národných svätcov na vrch Oravcove pri príležitosti 15. výročia posvätenia tohto unikátneho diela (tvorcom je terchovský rodák akad. sochár Milan Opalka).

Po Krížovej ceste sa večer uskutočnil v Terchovskej galérii umenia multižánrový program pri príležitosti jubilea miestnej farnosti s názvom Medzi dvoma tradíciami. Aj z povedaného je zrejme dôležitosť kostolov v našom „príbehu“. To, že Terchová bola už v roku 1990 prvým miestom na území vtedajšieho Česko-Slovenska, kde sa uskutočnili prvé Cyrilometodské dni, sa udialo aj vďaka skutočnosti, že tunajší kostol je najväčším chrámom na Slovensku zasväteným solúnskym bratom.

Do rozprávania vstupuje teda príbeh kostola. Príbeh trochu tajomný, hlavne však plný viery a lásky. Od druhej polovice 30. rokov minulého storočia Terchovci pociťovali potrebu väčšieho a priestrannejšieho chrámu. S myšlienkou prišiel mladý kňaz Štefan Bitter, terchovský farár v rokoch 1937 – 1958, z ktorého iniciatívy bol vybudovaný práve Kostol svätých Cyrila a Metoda. Hneď po príchode do Terchovej ho nadchlo prostredie i ľudia. Neskôr Štefan Bitter spomínal, ako na Polnočnej omši i na Božie narodenie býval vtedajší Kostol svätého Martina preplnený. „*Srdce mi plesalo vianočnou radosťou a začal som byť hrďý na to, že môžem byť farárom takýchto farníkov. Jedno mi však prišlo veľmi ľúto: všetci sa nedostali do kostola... Po pár rokoch som svoju veľkú túžbu, vybudovať nový kostol, prejavil verejne. A bol som šťastný, že veriaci i vedúci činitelia obce súhlasili...*“

Laureát Cyrilo-metodskej knihy za rok 2020 Jaroslav Buchta si prevzal ocenenie na tohtoročných CMD

Na jeseň roku 1942 už bola stavba postavená, omietnutá a pokrytá dreveným šindľom. Ešte raz ale osud vyskúšal silu domácich. Začiatkom jari 1945 neobišiel vír vojnového besnenia ani Terchovú. V apríli popolom ľahlo 155 obytných domov, plamene zhltili i farskú budovu. Vtedy sa ponúкло riešenie, akoby prezierať pripravene zhora a realizované ľuďmi dolu na zemi. Skrátka, poškodeným ponúkla prístrešie hrubá stavba kostola. Medzi jeho múry sa uchýlili ako doma...

Čas sa naplnil a slávnostná konsekrácia Kostola svätých Cyrila a Metoda v Terchovej sa udiala v októbri 1949 za prítomnosti nitrianskeho arcibiskupa Mons. Eduarda Nécseya. Interiér kostola prešiel plynutím času premenami. Napríklad priečelie sanktuária vyplnili drevené plastiky solúnskych vierozvestov, cyrilo-metodskú tematiku v interiéri evokujú pôsobivé okná, na ktorých sú vyobrazené motívy z veľkomoravskej éry. Rastislav píše žiadosť cisárovi Michalovi III., bratia prijímajú poverenie na misiu, „zhotovujú“ reč i písmo, učia veriacich, jeden po druhom dokonávajú svoju významnú púť pozemským životom....

Z posledného obdobia, čo sa týka zmien kostola, vzišli impozantné sochy vierozvestov umiestnené nad hlavným vchodom. Keď svieti slnko, strecha sa blýska novou meďou. Strechu si Terchovci urobili vlastnými silami a za vlastné, medzi cirkevníkmi vyzbierané financie. Aj takto prejavili úprimný vzťah k viere a odkazu predkov.

Terchovský kostol (dielo výnimočného architekta Milana Michala Harminca!) predstavuje architektonickú dominantu doliny. Stal sa vyhľadávaným miestom a inak to nebolo ani počas Cyrilo-metodských dní 2021.

Každý ročník je pozvánkou na ďalší

Kostol hostil väčšinu podujatí z bohatého programu. V slávnostne vyzdobených priestoroch chrámu sa po viacerých omšiach a liturgiách sv. Jána Zlatoústeho v deň sviatku, 5. júla, konala aj Cyrilo-metodská svätá omša. Celebroval ju žilinský diecézny biskup Mons. Tomáš Galis, ktorý v kázni obrátil pozornosť na pretrvávajúci odkaz solúnskych bratov. Zdôraznil ich osnovateľské miesto v rodiacej sa duchovnej a kultúrnej tradícii našich predkov, vyzdvihol tiež misijný aspekt pôsobenia slovanských apoštolov, ako i dôležitosť takéhoto účinkovania Cirkvi a jej predstaviteľov dnes. V tomto kontexte pripomenul aj septembrovú návštevu pápeža Františka na Slovensku.

Organizátori CMD tradične, okrem duchovného rozmeru, pripravili aj bohatý kultúrny program. Dominovala v ňom vernisáž

Cyrilo-metodskú knihu udelenú Spoločnosti Božieho Slova minulý rok prevzal provinciál Pavol Kruták, SVD

výstavy obrazov a drevených objektov Beáty Krasňanskej s názvom Korene domoviny. Aj tu sa „udiala“ unikátna súvislosť. Viac nám povie ďalší organizátor podujatia, zástupca starostu obce **Marián Zajac**: „Keď som na vernisáži počul, že kolobeh udalostí nie je nikdy náhodný, v kontexte toho, že autorka tvorí pod orodovaním pápeža a mučeníka sv. Klementa I., mi v tom momente prebehlo hlavou, že to tak muselo byť. Muselo sa počas Cyrilometodských dní v Terchovej stať, že vystavuje v obci, vo farnosti, kde sa nachádzajú pozostatky jej patróna. Ide o to, že Protokolárna kniha biskupských slávení od roku 1788 do roku 1974, ktorá sa nachádza v Nitre, obsahuje záznam z 9. októbra 1949, keď bol posvätený nový Kostol svätých Cyrila a Metoda v Terchovej. Vtedy uložil arcibiskup Dr. Eduard Nécsey na hlavný oltár relikvie svätých mučeníkov Klementa a Severína. Pápež svätý Klement Rímsky (niekedy sa uvádza aj Kliment) zomrel vo vyhnanstve na Kryme. Známy cirkevný hodnostár, právnik a spisovateľ Tertulián uvádza, že prijal biskupskú vysviacku od svätého Petra. Klementove pozostatky našli počas misie u Chazarov svätí Cyril a Metod. Neskôr ich priniesli pápežovi Hadriánovi II., keď prišli z Veľkej Moravy žiadať schválenie bohoslužobného jazyka. Všetky fakty naznačujú, že v našom kostole sa nachádzajú relikvie svätca, ktorý prepája ranokresťanské obdobie Ríma a prvých kresťanov s dnes už Diecéznou svätyniou svätých Cyrila a Metoda v Terchovej. Mramorová kazeta s pozostatkami svätých Klementa a Severína je umiestnená v kamennej platni bývalého obetného oltára v bočnej Kaplnke svätého Martina.“

Súvislosti... Okrem vizuálneho zážitku sa na vernisáži výstavy o doslova hudbu duchovných slov postaral herec Jozef Šimonovič, a to interpretáciou ukážok zo slovenského prebásnenia – nedávno zosnulým skvelým prekladateľom a básnikom Viliamom Turčánym – Proglasu. Bodkou za touto „vrstvou“ CMD bol nedeľný záverečný galakonzert Štátneho komorného orchestra v Žiline a miešaného speváckeho zboru Lúčnica, pričom o nezabudnuteľný zážitok sa postaral iba trinásťročný huslista Teo Gertler.

Treba konštatovať, že cyrilo-metodská tradícia má v Terchovej pevné korene a každý ukončený ročník CMD je vždy aj dobrou

Dychový orchester ROK Zator(PL)

pozvánkou na ten ďalší. Ako hovorí riaditeľ tunajšieho MKS **Rudolf Patrňiak**, ďalší muž, ktorý obetavo stojí pri podujatí od jeho zrodu: „Prišli sme ako prví s myšlienkou, že si chceme takýto sviatok uctiť, udržať, rozvíjať a zveľadovať. Bola tu silná skupina organizátorov na farskom i obecnom úrade a kultúrnom stredisku, ktorí sa dali dohromady a vedno kráčajú až dodnes. Ľudia si k nám našli cestu a chodia tu radi. Úcta a zodpovednosť k podujatiu ma nútia dať mu maximum síl a schopností. Naším cieľom je zameriavať sa na šírenie duchovných a kultúrnych odkazov, výziev a hodnôt, ktoré prostredníctvom jednotlivých programov nadväzujú na dielo a odkaz svätých Cyrila a Metoda... Na konci dňa hlbokým výdychom ďakujem Najvyššiemu za silu, ochranu anjela strážneho, že sme spoločne urobili veci zázračné, potešili sme a pohladili duše a srdcia mnohých, ktorí podujatie navštevujú a uchovávajú ho vo svojom srdci.“

Posúďte sami, jestvuje lepšia pozvánka na Cyrilometodské dni v Terchovej 2022!?

Igor VÁLEK

(Slovenské národné noviny, roč. 36, 2021, č. 15, s. 12)

FOTO – Milan KOSEC

Podakovanie autorky výstavy

Veľmi ma potešilo, keď som dostala možnosť vystavovať v priestoroch Terchovskej galérie umenia. Nielen preto, že tento kraj od nepamäti priťahoval umelcov, maliarov či filmárov, a ponúkal širokú rozmanitosť prírodných krás a ľudských osudov. Mňa oslovila nielen krásna príroda, ale predovšetkým ľudia, ktorí tu žijú – a s niektorými som sa stretla osobne. V hĺbke ich srdca totiž pramení vrúcna túžba po duchovne, čo sa prejavuje aj na prežívaní cyrilo-metodskej tradície. V srdci nosia nielen hrdosť na terchovské melódie, ktoré počuť až za hranicami Európy... V srdci majú vpísanú vieru, ktorú odovzdávajú mnohorakým spôsobom. To som zažila aj cez liturgické slávenia, cez zapájanie sa farnosti do života Cirkvi a cez kultúrne podujatia súvisiace so svätými Cyrilom a Metodom.

Som povzbudená a zároveň prajem Terchovcom, aby im entuziazmus vydržal aj v ďalších rokoch. Nech vo svetle cyrilo-metodského posolstva rozdávať radosť piesňou a nádej životom.

Beáta KRASŇANSKÁ

FOTO – František MUCHA

Beáta Krasňanská

Na vernisáži výstavy: Zľava: Zuzana Patrňáková, Mária Lombardini, Jozef Šimonovič, Jozef Dávidík, Beáta Krasňanská, Alexandra Ondrušová

Stručné zhodnotenie festivalu

Päťdesiaty deviaty ročník Medzinárodného folklórneho festivalu Jánošíkove dni v Terchovej, ktorý sa konal 28. júla až 1. augusta 2021, bol v znamení kľúčového slova (akronymu) K.R.O.J. – s podtitulom Krása reprezentovaná originálnou jedinečnosťou. Akciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia. Počas jej trvania boli rešpektované všetky aktuálne hygienické, epidemiologické a bezpečnostné nariadenia, ako i stanovený exteriérový a interiérový divácky limit.

Pôvodne zamýšľaný bohatý päťdňový program bol síce zo všeobecne známych dôvodov zredukovaný, avšak oveľa bohatší a pestrejší ako vlni. Opätovne sa nekonal programy v amfiteátri Nad hôrami a vo festivalovom stane, jarmok ľudových remesiel, stánkový predaj s občerstvením a suvenírmi. Celkovo sa na šiestich pódiumoch uskutočnilo 18 programových blokov (Relaxačno-informačné centrum Terchovec, Kultúrny dom A. Hlinku, Terchovská galéria umenia, Kostol svätých Cyrila a Metoda v Terchovej, Krajské kultúrne stredisko v Žiline – Makovického dom). V exteriéri prebehlo slávnostné otvorenie festivalu (osada Jánošovia – rodisko Juraja Jánošíka), na piatich miestach obce v rozpätí dvoch hodín druhá prezentácia projektu „hrajúci“ autobusových zastávok (vo svojich hlavných spravodajských reláciách o nej informovali RTVS a Markíza) a 54. konský vozový sprievod. Žiaľ, konský vozový sprievod – erbové podujatie Jánošíkových dní – doplatil na mimoriadne zlé počasie.

Popri folklórnych vystúpeniach boli tiež zrealizované muzikantské dielne (kurzy

inštrumentálnej ľudovej hudby), štyri atraktívne výstavy (kroj, respektive ľudový odev, modrotlač, tvorba Viliama Meška), divadelné predstavenie, päť filmových projekcií, slávnostné udelenie Čestného občianstva, respektive Ceny Obce Terchová a svätá omša za nositeľov ľudových tradícií. Do sveta sme vyprevadili knižku Sedem divov Terchovej a rovnomenný dokumentárny film, v programe Jánošíkových dní dôstojne zarezonovala aj storočnica vzniku slovenskej kinematografie, nedávne úmrtie legendárneho choreografa, tanečníka a režiséra Juraja Kubánku, viacero jubileí... Čestné občianstvo Terchovej získal významný spisovateľ, básnik, dramatik a prekladateľ Ľubomír Feldek (85. výročie narodenia) a in memoriam výtvarník Viliam Chmel (60. výročie úmrtia).

Organizačné prípravy a najmä samotný priebeh festivalu sprevádzal záujem elektronických aj printových médií. Vďaka televízii NOE šiel v priamom prenose medzinárodný galaprogram, Rádio Regina odvysielalo priamy rozhlasový prenos z programu venovaného nedeľnej

deväťdesiatke Milana Chvasteka. Osobitne treba vyzdvihnúť širokospektrálny vklad verejnoprávnej RTVS do propagácie Jánošíkových dní.

Aj napriek zložitej covidovej ére a rôznym okolnostiam, ktoré s ňou bezprostredne súvisia, sa podarilo organizátorom vďaka enormnému nasadeniu, úsiliu a obetavosti zrealizovať programovo hodnotnú akciu, ktorá musela uspokojiť aj náročnejšieho milovníka folklóru, ľudovej kultúry a umenia. Všetci ale spoločne dúfame, že o rok to bude ešte lepšie, krajšie a hlavne programovo neporovnateľne bohatšie – ako za čias pred koronou.

Jubilejný 60. ročník Jánošíkových dní sa uskutoční 27. – 31. júla 2022. Už teraz vás srdečne pozývame a tešíme sa na spoločné stretnutie v Terchovej.

Peter CABADAJ

šéfdramaturg Jánošíkových dní

Udeľovanie ocenení

Otváracím programom 59. ročníka Jánošíkových dní bolo slávnostné udeľovanie ocenení, ktoré sa konalo v stredu 28. júla predpoludním v zasadačke obecného úradu. Cenu Obce Terchová získali manželia Eva a Ladislav (in memoriam) Štefánkovci, čestné občianstvo Ľubomír Feldek a in memoriam Viliam Chmel. Texty, ktoré uverejňujeme, boli prečítané počas slávnostného aktu.

Eva a Ladislav ŠTEFÁNKOVCI

Cena Obce Terchová sa udeľuje manželom Eve a Ladislavovi Štefánkovcom za celoživotný prínos k rozvoju, šíreniu a propagácii ľudovej hudby, spevu a tanca Jánošíkovho kraja. Pred 50 rokmi založili detský folklórny súbor Malý Rozsutec, ktorý dlhodobo obetavo a úspešne viedli. Vďaka ich premyslenej systematickej práci mohlo rozvinúť vlastný talent niekoľko generácií folkloristov, medzi ktorými registrujeme aj výrazné osobnosti súčasnej terchovskej kultúry a umenia. Detský folklórny súbor Malý Rozsutec získal počas svojej 27-ročnej existencie množstvo ocenení, reprezentoval Terchovú na rôznych súťažiach a festivaloch doma i v zahraničí (Česko, Poľsko, Maďarsko), účinkoval v rozhlase aj televízii...

Pani Eve Štefánkovej treba úprimne poďakovať aj za dlhoročnú pedagogickú prácu. Ako činorodá a kreatívna učiteľka venovala maximálnu pozornosť všestrannému osobnostnému rozvoju terchovských žiakov. Mnohí z nich istotne potvrdia, že mala veľké porozumenie pri hodnotení činov aj výčinov svojich zverencov... Do ďalších rokov želáme Eve Štefánkovej pevné zdravie, neutíchajúcu životnú energiu a trvalé rodinné šťastie. Zároveň veríme, že sa budeme i naďalej stretávať na folklórnych a iných kultúrnych podujatiach organizovaných v Jánošíkovom kraji.

Ľubomír FELDEK

Plným právom možno konštatovať, že básnik, dramatik, prozaik, esejista, inovátor v literatúre pre deti, prekladateľ, scenárista a publicista Ľubomír Feldek je živúcou legendou slovenskej literatúry, kultúry a umenia. Na tento svet prišiel pred osemdesiatimi piatimi rokmi – 9. októbra 1936 v Žiline. Po maturite na Jedenástročnej strednej škole v rodnom meste absolvoval v roku 1959 štúdium slovenčiny na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave. Bol redaktorom vo vydavateľstve Mladé letá, robotníkom v tlačiarňi, redaktorom závodného časopisu Tesla v Nižnej na Orave, potom žil v slobodnom povolaní, neskôr bol redaktorom poézie vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ, popritom dramaturgom divadla Poetická scéna v Bratislave... V novembri 1989 sa aktívne zapojil do Hnutia verejnosť proti násiliu, redigoval kultúrnu prílohu Ahoj, Európa v denníku Verejnosť, potom emigroval do Českej republiky, bol v slobodnom povolaní, v súčasnosti žije v Bratislave.

Keby sa mali vymenovať všetky diela, ktoré osemdesiatpäťročný jubilant Ľubomír Feldek napísal, zhltnú by to veľa času. Z pohľadu našej obce je dôležité, že v rámci svojej bohatej tvorby venoval značnú pozornosť aj jánošíkovskej legende

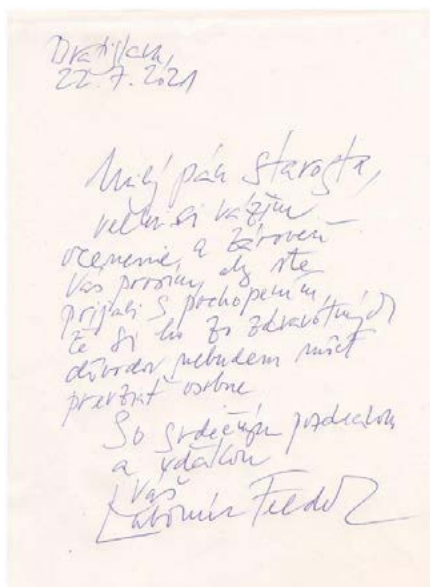
Eva Štefánková preberá ocenenie z rúk starostu Jozefa Dávidíka

a tradícii, respektíve folklóru, ľudovej kultúre a umeniu Terchovej. Za všetky diela s touto tematikou spomenieme aspoň úspešné divadelné hry Jánošík podľa Vivaldiho (1979) a Z dreva vyrezané (2000).

V sobotu 9. októbra oslávil Ľubomír Feldek 85. narodeniny. Srdečne blahoželáme!

Druhý menovaný opus bol uvedený na profesionálnych javiskách doma i v zahraničí a stal sa najhranejším titulom slovenskej ochotníckej scény. Najnovší titul Ľubomíra Feldeka – kniha rozhovorov Hop alebo trop, ktoré s otcom viedla jeho dcéra – takisto zrkadlí magickú jánošíkovskú látku. Obísť nemožno ani kamarátstvo a spoluprácu Ľubomíra Feldeka s terchovským rodákom, muzikantom, spevákom a humoristom Milanom Chvastkom, pre ktorého napísal viacero nezabudnuteľných „hitoviek“. Milanovho otca Alojza Chvasteka zas Ľubomír Feldek „zvečnil“ v Modrej knihe rozprávok. V lete 2016 bol v tunajšom Kultúrnom dome Andreja Hlinku osobne prítomný na uvedení svojej hry Lomidrevo, ktorú našťudovalo Terchovské národné divadlo.

Bratislava,
22. 7. 2021

Milý pán starosta,
veľmi si vážim ocenenie a zároveň Vás prosím, aby ste prijali s pochopením že si ho zo zdravotných dôvodov nebudem môcť prevziať osobne.

So srdečným pozdravom a vďakou Váš
Lubomír Feldek

Čestné občianstvo Terchovej sa Lubomírovi Feldekovi udeľuje za dlhodobý umelecký prínos k šíreniu a propagácii jánošíkovskej tematiky, ľudovej kultúry a dobrého mena Terchovej i Jánošíkovho kraja v slovenských aj medzinárodných reláciách.

Viliam CHMEL

Maliar, grafik, ilustrátor a scénograf Viliam Chmel sa narodil 14. 10. 1917 v rumunskom meste Temešvár. Detstvo a mládenecské roky však prežil v Martine a jeho bezprostrednom okolí. Pochádzal totiž z chýrneho turčianskeho rodu Švehlovcov. Výtvarné dispozície uňho objavil a podporil pedagóg a známy tvorca Jaroslav Vodrážka počas

Za rodinu Viliama Chmela prevzal ocenenie šperkár, dizajnér a sklársky výtvarník Juraj Opršal

štúdiu na gymnáziu v Martine. Na oddelení kreslenia a maľovania Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave sa začiatkom 40. rokov zaradil medzi najtalentovanejších absolventov. Intenzívne vtedy komunikoval s mladými básnikmi, spisovateľmi i hercami a vycibril si vlastný umelecký program, založený predovšetkým na hlbokom vzťahu k slovenskému ľudovému umeniu, jánošíkovskej tradícii s jej dobovo novým, symbolickým zaostrením. Markantne ho tiež ovplyvnila česká a európska (osobitne francúzska) výtvarná moderna.

Azda len niekoľko znalcov biografie vie, že bol aj talentovaným hokejistom. Začiatkom štyridsiatych rokov dokonca viackrát reprezentoval Slovensko! V drese VŠ Bratislava hrával napríklad s Ladislavom Brežným, Františkom Dibarborom, Ivanom Chodákom, Vojtechom Okoličným... Bohatá tvorba Viliama Chmela, často plná smútku a neurčitej nostalgie, predstavuje sugestívne svedectvo a dokument nielen o jeho osobnosti, ale tiež o zložitej škále pocitov, názorov, postojev, odhodlaní i sklamaní ťažko skúšanej generácie druhej svetovej vojny.

Žánrovo rozmanité dielo Viliama Chmela má neodmysliteľnú spojitosť aj s Terchovou. Pravidelne chodieval do Jánošíkovho kraja a intenzívne maľoval krajinu, folklórne motívy, život. Najčastejšie sa zdržiaval v Štefanovej, kde trávil čas v spoločnosti prostých ľudí. Konkrétnym výsledkom umelcových pobytov je rozsiahla kolekcia malieb, kolorovaných grafík, kresieb a ilustrácií, ktorými vzdal hold nielen miestnej krajine a jánošíkovskej tradícii, ale i terchovskému človeku. Azda s výnimkou Martina Benku a Zdena Horeckého nenájdeme v dejinách slovenského profesionálneho umenia iného výtvarníka, ktorý by v takom širokom tematickom oblúku reflektoval Terchovú.

„Čarodejný umelec“ Viliam Chmel odišiel z pozemského sveta dobrovoľne vo veku 44 rokov. Stalo sa tak pred 60 rokmi – 30. novembra 1961 v Bratislave. Počas života vystavoval zriedkakedy. Obdivuhodná šírka umelcovho diela, žánrová pestrosť a tvorivá autokritickosť tak boli naplno prezentované až na posmrtnnej výstave v Slovenskej národnej galérii, konanej v roku 1964.

Čestné občianstvo Terchovej sa udeľuje akademickému maliarovi Viliamovi Chmelovi in memoriam za jedinečný prínos k umeleckej propagácii Jánošíkovho kraja, jeho folklóru, tradície, kultúry i života miestnych ľudí.

Peter CABADAJ

FOTO – František MUCHA

Podakovanie

Touto cestou sa chcem poďakovať obecnému úradu, poslancom obecného zastupiteľstva a pracovníkom MKS za udelenie Ceny Obce Terchová môjmu manželovi, in memoriam Ladislavovi Štefánkovi, a mne za dlhoročné vedenie folklórneho súboru Malý Rozsutec.

Moja vďaka patrí Jankovi Mihovi za rozhovor o činnosti súboru, ktorý bol uverejnený v časopise Terchová, Petrovi Cabadažovi za fundované vedenie slávnostného udeľovania ocenení, ľudovej hudbe Bielkovcov, Ferkovi Muchovi za fotodokumentáciu, riaditeľke školy Renáte Opalkovej a všetkým hosťom, účastníkom tejto slávnosti, a ich gratuláciám.

S úctou Eva Štefánková

Návrat k unikátnej výstave Vila Meška

Programovou súčasťou 59. ročníka Jánošíkových dní bola i vernisáž výstavy Viliama Meška ...Aj drevo vie rozprávať, ktorá sa konala v sobotu 31. júla predpoludním v Terchovskej galérii umenia. Nasledujúci text pochádza z katalógu tohto unikátneho expozičného projektu. Mimochodom, dojatý autor na vernisáži uviedol, že to bola jeho jubilejná stá výstava!

„Všetko veru nepoviete iba slovom či pesničkou. Tá príde – odíde. Dakto ju počuje len raz..., hoci ty ju zanôtiš aj sto razy a za každým máš z nej radosť, ale mám pocit, že odíde so mnou... Aj z pamäti ľudí sa vytráti..., ako aj tanec. Tiež sa pominie. V tebe i tých druhých. No a voľakedy chceš povedať aj viac. Povedať tak, aby to zostalo, aby si ty zostal v tom. Aj za sto rokov budú vedieť, čo si si myslel, ako si mal rád to, čo bolo a čo je..., lebo aj drevo vie rozprávať.“ (Viliam Meško)

Koncom tridsiatych a v prvej polovici štyridsiatych rokov 20. storočia uzrela v Jánošíkovom kraji svetlo sveta silná generácia hudobníkov, spevákov a tanečníkov. Niekoľko jej členov podnetne zasiahlo do vývinu slovenského folklórneho hnutia, všetci prispeli k tomu, že v decembri 2013 bol prvok Terchovská muzika zapísaný do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO. Najvýraznejším žijúcim protagonistom tohto generačného kruhu je Viliam (Vilo) Meško, narodený 15. júla 1940 v osade Podolina nad Vyšnými Kamencami.

Mimoriadne všestranný umelec

Počas obdivuhodnej šesťdesiatročnej tvorivej dráhy prešiel zaujímavou vývinovou cestou, na ktorej stretol, spoznal a rozvinul priateľské vzťahy s plejádou osobností nášho umenia, kultúry a spoločenského diania. Zároveň platí, že vlastnou všestrannou činnosťou úspešne reprezentoval nielen seba a Slovensko, ale i rodnú Terčovú.

Od útleho detstva spevia, tancuje a hrá – ľavou i pravou rukou – na mnohé hudobné nástroje (husle sólo, husle kontra, basa, heligónka, akordeón, ústna harmonika, rôzne píšťalky, fujara, drumblá a iné). Keď mal trinásť rokov, stal

sa predníkom chýrneho terchovského mládežníckeho zoskupenia. Neskôr profesionálne tancoval v SLUK-u, hral, spieval a tancoval v PULS-e v Prešove, bol členom Opery Slovenského národného divadla, kde okrem spevu v prípade potreby aj zatancoval. Krátko pracoval ako asistent v Slovenskom filme, hral v desiatkach celovečerných, stredometrážnych, televíznych či dokumentárnych snímkach – predovšetkým s folklórnou tematikou. Najviac hereckých príležitostí mu poskytol Martin Ťapák (okrem iných titulov aj v slávnom filme Pacho, hybský zbojník), preto nebola náhoda, že Vilo Meško účinkoval v „bilančnom“ dokumente o režisérovej životnej púti a bohatej umeleckej tvorbe (2017).

Plynutím času – buď ako sólista, alebo s vlastnou muzikou – absolvoval nespočítateľné množstvo festivalov doma i v zahraničí, vystúpil na prestížnych medzinárodných akciách, nahral niekoľko platní, dlhodobo spolupracoval s rozhlasom.

Soška na Nanga Parbate

Rezbárstvu venuje Vilo Meško intenzívnu pozornosť od roku 1959, keď významný sochár Alexander Trizuljak hľadal v SLUK-u medzi tanečníkmi model na hlavnú sochu vojaka na bratislavskom Slavíne. Nakoniec si vybral staršieho brata Františka, s ktorým chodieval vnímavý a učenlivý Vilo do ateliéru na každé sedenie. Pozorne pritom sledoval majstra pri práci. Ten ho nielen veľa naučil, ale i zoznámil so špičkovými odborníkmi na drevo.

Ako rezbár vytvoril Vilo Meško mimoriadne rozsiahle dielo, ktoré sa nachádza v mnohých súkromných zbierkach doma aj vo svete, v slovenských galériách a múzeách. Sošku terchovského páru dokonca horolezci vyniesli na Nanga Parbat v Himalájach! Renomovaný hudobný skladateľ Svetozár Stračina voľakedy trefne uviedol, že „drevo je pre Vila Meška hudbou i sochou, je zmyslom života“.

Nevýčerpatelný inšpiračný zdroj umelcovej rezbárskej činnosti predstavujú bohaté zážitky z detstva, dôkladná znalosť terchovského koloritu a reálií, spomienky na nositeľov ľudových tradícií... Námety čerpá tiež z národnej histórie a mytológie, pričom najbližšie má, logicky, k jánošíkovskej legende.

Osobitnú rolu v kontexte jeho širokospektrálneho diela zohráva sakrálna tvorba. Meškove plastiky sú štylizované, rezané úsporne a výrazné súčasne. Zvyčajne majú zachovaný tvar daný kĺbtmi a kolíkmi dreva, z ktorého boli zhotovené. Ich veľkosť je rôzna, povrch spravidla hladký, niektoré majú stopy po dláte alebo je na nich čiastočne kôra. Tmavá kôra dodáva soškám nielen drsnosť, ale i kontrastnú farebnosť obohatenú ešte morením dreva zemitými kolormi. Okrem voľných plastík, sošiek madon, betlehemcov, citlivo upravených samorastov (korpused) a iných diel vytvoril umelec

Vilo Meško si "šikuje" Ťažkú muziku na vernisáž svojej výstavy

niekoľko veľkorozmerných drevorezieb a reliéfov s námetom terchovských muzikantov.

Vystavoval na 4 kontinentoch

Svetobežník Vilo Meško vie toho vskutku veľmi veľa. Ťažko posúdiť, či je viac muzikant alebo ľudový rozprávač, rezbár alebo spevák, tanečník alebo herec. Úplne vážne ale treba zdôrazniť, že jeho univerzálny talent vyvierá z dôkladných znalostí rodného prostredia a precíteného osudového vzťahu k Jánošíkovmu kraju. Unikátna terchovská ľudová tradícia, fascinujúca prírodná scenéria, drsné životné podmienky, remeselný fortieľ ľudí, povestná bujará fantázia a žartovanie sa naplno premietli do Vilovho osobnostného naturelu. On k tejto rozmanitej genetickej výbave pripojil cielavedomú chlapeckú robotu, trpezlivosť a zdravú ambicióznosť, vychádzajúcu z uvedomenia si vlastných kvalít, schopností aj možností. S takto nakumulovanou energiou už desaťročia dobýja domáce i zahraničné javiská, respektíve priestory galérií alebo múzeí. Vernisáže výstav jeho majstrovských plastík a sôch sú pre divákov jedinečným vizuálnym aj sluchovým zážitkom. Kreatívny umelec zvykne svoje diela okrem slov šarmantne „okomentovať“ tiež neodolateľnou terchovskou/slovenskou muzikou a spevom. V tej chvíli je úplne fuk, či preberá na heligónke, cifruje na husliach, drží v rukách basičku, fúka do fujary alebo kúzli s drumbľou. Inak povedané, na čo siahne, to vydáva sugestívne autentické svedectvo o kumšte, virtuozite a fatálnom vzťahu k vlastnému poslaniu šíriť a propagovať hodnoty slovenského ľudového umenia. Terchovského rodáka registrujú v tejto výrazovej polohe azda vo všetkých európskych krajinách, v USA, Kanade, ale tiež na africkom a ázijskom kontinente. Bezmála 100 dosiaľ uskutočnených samostatných výstav (!) po celom svete flagrantne demonštrovalo tvorcovu jedinečnosť, originalnosť, súzvuk pevných rezbárskych rúk s jemnými ciframi hudobných inštrumentov, a najmä osudové zranenie s našou ľudovou kultúrou.

Hral trom prezidentom naraz

Ako viem z vlastnej skúsenosti, mnohí Slováci žijúci v Kanade aj USA majú vo svojich domovoch Vilove drevorezby či platne. Naľakko hovoríme o Amerike, opýtame jednu zaujímavú historiku. Pred vyše štyrťástoročím (1994) sa v meste Cedar Rapids (štát Iowa) slávnostne otváralo Národné české a slovenské múzeum. Ceremoniál poctili svojou prítomnosťou až traja vtedajší prezidenti – Bill Clinton, Václav Havel a Michal Kováč. Nekompromisnej ochranke prezidenta Spojených štátov amerických vôbec nešlo do hlavy, čo to drží Vilo Meško v rukách. Zrejme si mysleli, že môže ísť o nejakú tajnú teroristickú zbraň alebo rafinovanú drogovú skrýšu... A keď to Terchovec rozbalil a priložil k ústam, nervózni „amíci“ boli v stave plnej pohotovosti. Nakoniec vyšlo najavo, že má v rukách len akýsi čudný hudobný nástroj. Upokojili sa a šéf Bieleho domu diskretné podošiel k Vilovi Meškovi. Zvedavo doslova hltal preňho totálne neznámy zvuk dreveného inštrumentu a uznanlivo kývol hlavou. Evidentne ho to zaujalo. Bezprostredne po doznení detviarskych fujarových tónov prezident svetovej veľmoci – mimochodom, taktiež hudobník, čiže kolega – spontánne zatlieskal a poznamenal: „Ja som Clinton, Bill...“ Šarmantného muzikanta z kraja Jánošíka to ale nijako nevyviedlo z rovnováhy a kontroval po svojom: „Teší ma. Ja som Meško, Vil...“

Múza mu zverila inštrumenty

Hoci decénia žil v Bratislave a teraz v neďalekej Rovinke, rodný Jánošíkov kraj, ktorý hrdó a úspešne reprezentoval na štyroch kontinentoch, má trvalé miesto v umelcových spomienkach. „*Bola to krása*“ – uvádza v knihe Keď sa povie Terchová: vyznanie rodisku – „*počúvať po večeroch spevy dievok a mládencov, ktoré sa rozliehali celým krajom. Veľakrát som hral na svadbách a iných zábavách. Dodnes si presne pamätám pesničky chlapov a žien, ktoré si s obľubou spievali. Museli sme vedieť zahrat všetky pesničky, keby nie, tak by bolo s nami zle-nedobre. Aj keď sme sedeli na pántoch,*

ktoré boli dosť vysoké, vyšší terchovskí chlapi by na nás boli ľahko dočiahli...“ (1994)

Životný príbeh a rozmanité dielo originálneho tvorca inšpirovali filmárov k vzniku piatich dokumentárnych snímok (*Múza mu zverila inštrumenty, Neďaleko do Terchovej, Veruže mi zahráj...*, *Vilo Meško z Terchovej, Keď terchovské srdce bije – Vilo Meško*). Jedinečný umelcov prínos k udržiavaniu, zveľaďovaniu a propagácii národného kultúrneho dedičstva Slovenska a Slovákov bol ocenený niekoľkými prestížnymi vyznamenaniami. Pripojila sa i Terchová, ktorá slávnemu rodákovi udelila v roku 2006 čestné občianstvo.

Výstava ...Aj drevo vie rozprávať sa mala v rámci programu Jánošíkových dní konať vlni pri príležitosti autorovej osemdesiatky. Covidová pandémia ale znemožnila realizáciu toľko očakávanej jubilejnej expozície, čo nám bolo veľmi ľúto. Nakoniec vďaka maximálnej ústretovosti Viliama Meška a Krajského kultúrneho strediska v Žiline môžeme výber z bohatej umelcovej tvorby prezentovať širšej kultúrnej verejnosti tento rok.

Peter CABADAJ

FOTO – František MUCHA

Boli sme na výstave Viliama Meška

Dňa 12. augusta 2021 si klienti Centra sociálnych služieb Terchová prišli pozrieť výstavu Viliama Meška s názvom ...Aj drevo vie rozprávať, ktorá bola umiestnená v Terchovskej galérii umenia. Naším klientom sa výstava veľmi páčila. Zaujali ich nielen sošky a plastiky Ježiša Krista, ale i obrazy terchovskej muziky a jánošíkovskej družiny. Naša klientka pani Rogoňová povedala: „Veď to bol obyčajný patyk, ktorý by som ja zahodila, a on z toho vytvoril takéto nádherné dielo.“

Ešte raz ďakujeme Miestnemu kultúrnemu stredisku v Terchovej za sprístupnenie výstavy našim klientom.

Ing. Veronika DÁVIDÍKOVÁ

Od konca roku 2005 uverejňujeme na stránkach obecných novín stručné medailóny výrazných postáv Terchovej. Pri ich publikovaní uplatňujeme princíp časového hľadiska – od 17. storočia dodnes. Osemdesiatou šiestou osobnosťou v rámci nášho dlhodobého seriálu je Emil Zajac.

Emil Zajac

ŠÉFKUCHÁR ŠPECIALISTA

(narodený 14. júna 1951 v Hornom Vadičove)

Jestvuje mnoho povolání nevyhnutných pre chod nášho sveta. Niektorí stavia budovy, iní ťažia zdroje užitočné pre ľudstvo, niektorí nás šatú a obúvajú, iní liečia, vzdelávajú, chránia, zásobujú... Ješť však musia všetci a kuchári nás sprevádzajú prakticky celým životom. Podľa starého ruského príslovia „stojí dobrý kuchár za lekárom“, čo je iste hlboká pravda. Žiadne jedlo, ani najjednoduchšie zamiešané vajčka, nebude skutočne chutné, ak to človek varí so zlou náladou, neochotne. Kvalitný kuchár musí byť „vyzbrojený“ nielen zručnosťou, ale i excelentnou fantáziou, pamäťou, pozorovacím talentom, trpezlivosťou, videním, čuchom, kreativitou a vynaliezavosťou. Týmto všetkým na základe svojich osobných skúseností disponuje navonok nenápadný majster kulinárskeho fachu Emil Zajac.

Narodil sa manželom Emilovi a Hermíne ako siedme z ôsmich detí (štyria chlapci a štyri dievčatá). Po ukončení Základnej deväťročnej školy v Hornom Vadičove (1957 – 1966) chodil v rokoch 1966 – 1969 do Učňovskej školy, odbor kuchár, v Liptovskom Mikuláši (internát v Demänovskej doline, posledný rok aj v Nižnej Slanej na Gemeri). Prax absolvoval v chýrnych hoteloch Jánošík v Liptovskom Mikuláši, Partizán na Táloch a Kosodrevina na južnej strane Chopku – v tom čase najvyššie položenom hoteli v Československu. Dvadsaťšesť rokov (1966 – 1992) bol sprvu ako učieň a následne zamestnanec v službách vtedajšieho štátneho podniku Interhotely Ružomberok – ČEDOK Praha. Základnú vojenskú službu (1970 – 1972) si po prijímaní v Malackách „odkrútil“ ako kuchár na pohraničnej rote v Bratislave – Petržalke. V priebehu rokov 1972 – 1987 pracoval v Hoteli Boboty vo Vrátnej postupne na pozíciách kuchár, zástupca šéfkuchára, šéfkuchár špecialista. Keď absolvoval pedagogické minimum, bol aj inštruktorom a mal na starosti učňov. Ďalšie pôsobiská nasledovali v Reštaurácii Štefanová – Chate Pod lampášom (1988 – 1991), cukrárni Korzo na Mariánskom námestí v Žiline (firma Jamtes, 1992 – 1994), Slovenskej kolibe v Berlíne, časť Wildau (1994 – 1996), Hoteli Terchová (firma Jamtes, 1997 – 2000) a Chate Pod Skalným mestom (firma Elektrovod, 2000 – 2012). Od roku 2012 žije Emil Zajac na dôchodku.

V apríli 1974 sa oženil s Viktóriou Mihovou a zapustil korene v Terchovej. Vychovali spolu štyri deti (Marián, Mária, Katarína, Eva), tešia sa z 13 vnúčat. Medzi jeho záľuby patrí čítanie dobrých kníh a remeslá – najmä tie, ktoré súvisia s drevom.

Kuchárskemu remeslu ostal verný po celý život. Okrem bežných pracovných povinností si vážil mnohé príležitosti a ponuky, ktoré časom prichádzali. Rád spomína, ako hneď po vyučení varil v Hoteli Partizán pre Gustáva Husáka, ako i zahraničných novinárov, ktorí boli akreditovaní na pamätných Majstrovstvách sveta v klasickom lyžovaní vo Vysokých Tatrách 1970. Na vojne zas pripravoval

„menička“ pre delegácie armád Varšavskej zmluvy, športových reprezentantov Červených hviezd... Veľmi dobre ho z Hotela Boboty poznali aj chodci Dukly Banská Bystrica na čele s olympijským víťazom Jozefom Pribilincem, ktorí mávali vo Vrátnej sústreďovní. Pri návštevách Terchovej varil Emil Zajac tak pre slovenských premiérov (M. Dzurinda, R. Fico, I. Radičová) a ich ministrov, ako aj pre mnohých biskupov (kardinal J. Ch. Korec, Mons. J. Pásztor, Mons. V. Judák, Mons. F. Rábek, Mons. T. Galis...). Nezabudnuteľné bolo preňho tiež stretnutie s legendárnym hercom, oduševneným rybárom a gurmánom Jozefom Kronerom.

Vlastné kulinárske umenie Emil Zajac niekoľkokrát prezentoval na renomovanom veľtrhu GASTROPRAG Praha, ďalej v rámci mnohoročnej družby s Hotelom Národný dom v Olomouci, na Dňoch slovenskej kuchyne v talianskej Motta di Livenza, v TV Markíza atď. Obísť nemožno ani prípravu veľkého množstva rôznych reprezentačných plesov, svadiieb, zabíjačiek a iných spoločenských akcií, ktoré neodmysliteľne súvisia s dobrým jedlom, s jeho prípravou a konzumáciou.

Často zvykne Emil Zajac spomínať i na svojich učiteľov a majstrov v škole, respektíve na kolektívy, v ktorých pracoval. Podľa jeho vlastných slov mal šťastie na ľudí, od ktorých sa veľa naučil a ktorí vedeli ochotne pomôcť a poradiť.

Znie to možno neuveriteľne, ale Emil Zajac oslávil pred štyrmi mesiacmi 70. narodeniny. Sice s oneskorením, ale o to srdečnejšie mu v mene redakcie i čitateľov našich novín vinšujem do ďalších liet pevné zdravie, trvalé rodinné šťastie, neutíchajúci životný elán a chuť do prípravy majstrovských kulinárskych špecialít pre rodinu, priateľov či známych. (Recept kompletného obedového menu, ktorý nám Emil vďačne poslal, radi uverejňujeme.)

Ad multos annos, milý náš jubilant, vzácný človek a dobrý kamarát!

Literatúra: Životopis Emila Zajaca. Rukopis, 2021.

Peter CABADAJ

FOTO – František MUCHA

Recepty od Emila Zajaca

Predjedlo: Šunková rolka plnená šľahačkovým krémom

Do vyšľahanej 30% šľahačky pridáme čerstvo nastrúhaný chren podľa chuti – môže byť aj sterilizovaný. Plátok šunky naplníme, zarolujeme a ozdobíme napríklad petržlenovou vňaťou. Necháme vychladnúť. Podávame s čerstvým pečivom.

Polievka: Zeleninová so strúhankou

Do horúcej vody dáme zeleninový bujón, pridáme pokrúpanú zeleninu, ktorú nám ponúka záhradka (mrkva, petržlen, pór, kaleráb, hrášok), a počkáme, kým sa nezačne variť. Na strúhadle si potom postrúhame mrveničku, ktorú sme si pripravili z polohrubej a hrubej múky, s jedným vajíčkom a troškou soli. Povaríme, kým nebude všetko mäkké, dochutíme a na záver môžeme dať pokrúpanú petržlenovú vňať a trošku masla na zjemnenie.

Hlavné jedlo: Plnené sedliacke bravčové rebierko

Suroviny: 40 dkg bravčového karé s kosťou, 10 dkg kyslej kapusty, 4 dkg údenej slaniny bez kože, 5 dkg cibule, soľ, korenie, cesnak, drvená rasca, hladká múka

Postup: Porciu rebierka si nakrojíme na polovicu, vyklepeme, osolíme, okoreníme, dáme trošku drvenej rasce, potrieme pretlačeným cesnakom a naplníme pripravenou plnkou. Plnku si pripravíme tak, že nakrájame slaninu na kocky a opražíme. Do toho dáme

nakrájanú cibuľu, speníme a pridáme ešte nakrájanú kyslú kapustu. Kapustu dochutíme soľou, korením, drvenou rascou a podusíme. Vychladnutou plnkou plníme rebierka, ktoré si preložíme a zopneme špajdlou alebo ihlicou. Na rozpálenom oleji opečieme pomúčené rebierko z oboch strán, mierne podlejeme vývarom alebo vodou, a dusíme do mäkkka. Z výpeku urobíme šťavu. Môžeme podávať so zemiakovou knedľou alebo zemiakmi.

Dezert: Ťahaný závin s jablkovou plnkou podávaný s vanilkovou zmrzlinou

Suroviny: 40 dkg hladkej múky, 1 kg jabĺk čistej váhy, 1 vajíčko, 1 dcl vody, 1 štamprlík oleja, troška octu, rumu a soli

Postup: Pripravené cesto rozdelíme na polovicu. Polovicu cesta postupne roztiahneme na háňkach rúk na tenko. Takto roztiahnuté cesto prerežeme na polovicu, posypeme troškou strúhanky, na plátky pokrúpanými jablkami, kryštálovým cukrom, škoricovým cukrom, vanilkovým cukrom, hrozienkami, pokvapkáme rozpusteným maslom a zavinieme. Pre lepšie a ľahšie zaviniutie to robíme na obruse. Kraje zapravíme dovnútra a takto upravený závin potrieme rozpusteným maslom.

Dobrá chuť praje Emil ZAJAC

Z toho by bolo ťahaných závinov s jablkovou plnkou. Už len tá zmrzlina chýba...
FOTO – Marián ZAJAC

PREČÍTALI SME SI

Výstavy mapujúce odkaz svätých Cyrila a Metoda

Putovanie svätých Cyrila a Metoda a tridsaťročnú históriu Cyrilometodských dní (CMD) v Terchovej mapujú výstavy, ktoré sprístupnili v Terchovskej galérii umenia pri príležitosti Dňa Ústavy SR.

Výstavy sa podľa riaditeľa Miestneho kultúrneho strediska (MKS) v Terchovej Rudolfa Patrničiaka stretli tento rok počas sviatku sv. Cyrila a Metoda na moravskom Velehrade. „Autorom výstavy, ktorá dokumentuje cestu sv. Cyrila a Metoda, je politik a fotograf Pavol Demeš. Nadväzuje na spoluprácu medzi Terchovou a mestom Ochridom v Severnom Macedónsku. Panelová výstava mapuje vznik a tridsaťročný vývoj Cyrilometodských dní v Terchovej,” vysvetlil Patrničiak. „Je úžasné, že takýto druh podujatia si v Terchovej našiel svoje miesto. Dôvodom bola silná skupina organizátorov, či už v MKS, na obecnom úrade a vo vedení farského úradu. Tieto tri subjekty sa dali dohromady a spojili celú obec. Na pomoc sme si prizvali scenografa a scenáristu Viliama Grusku, ktorý nám pomohol s konceptom prvého ročníka. A aj vďaka jeho vkladu CMD existujú dodnes,” pripomenul riaditeľ MKS. Zástupca terchovského starostu Marián Zajac podotkol, že obec žije cyrilo-metodským odkazom počas celého roka. „Snažíme sa

Hostia na vernisáži výstav

pripomínať všetko, čo zanechali sv. Cyril a Metod. Na jeseň máme výročie posviacky nášho Kostola sv. Cyrila a Metoda. Na toto výročie povýšil pred dvomi rokmi žilinský diecézny biskup Tomáš Galis náš kostol na diecéznu svätyňu. Čiže je tu ďalší priestor, keď si môžeme pripomenúť sv. Cyrila a Metoda. A 1. september je Dňom Ústavy SR, v ktorej je jasne zakotvené cyrilo-metodské poslanstvo,” povedal Zajac. Zrod Cyrilometodských dní v Terchovej sledoval ako nitriansky pomocný biskup aj súčasný vojenský ordinár František Rábek. „Vtedajší terchovský farár páter Jozef Šabo bol mojim spolukaplánom v Nitre. Inšpiroval sa skutočnosťou, že kostol v Terchovej má patrónov sv. Cyrila a Metoda. Bol verbista a mal silný misionársky zápal. Bol veľmi aktívny, tvorivý a dal takýto impulz. Páter Šabo spustil lavínu, ktorá sa odvtedy nabaľuje. V tomto smere má Terchová veľký význam pre celé Slovensko. A tento vplyv cítiť aj za hranicami,” dodal Rábek.

TASR

(27. 8. 2021)

FOTO – Milan KOSEC

Malá organistka

Počas sv. omše na záver uplynulého školského roka, ktorá sa konala v našej Diecéznej svätyni svätých Cyrila a Metoda, zahrala 8-ročná Rebeca Ondrušová z Terchovej na organe skladbu od veľkého barokového majstra J. S. Bacha Menuet č. 2 G dur z Knižičky pre Annu Magdalénu Bachovú. Rebeca je žiačkou ZUŠ L. Árvaya Žilina, elokované pracovisko v Terchovej – klavírna trieda Mgr. Zuzany Patrničiakovej.

TEXT a FOTO – Zuzana PATRNIČIAKOVÁ

9. Pamätný výstup na Veľký Rozsutec

Už po deviatykrát sa v sobotu 25. septembra 2021 stretli milovníci hôr na Pamätnom výstupe na Veľký Rozsutec, ktorý sa každoročne koná na počesť svätého Jána Pavla II. – patróna horských záchranárov. Výstup pravidelne organizuje Krajská knižnica v Žiline, inštitúcia v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja, v spolupráci s obcou Terchová, Horskou záchrannou službou Malá Fatra, Krajskou organizáciou cestovného ruchu Žilinský turistický kraj a Klubom slovenských turistov Žilina.

Tradične sa výstup začal svätou omšou v Kostole svätých Cyrila a Metoda v Terchovej, po ktorej účastníci spolu so záchranármi vystúpili na vrchol Veľkého Rozsutca. Počasie nebolo celkom priaznivé a účastníci nevideli okolitú prírodu tak, ako tomu bolo po iné roky. Aj napriek uvedenému turisti načerpali nové sily do ďalších pracovných a všedných dní.

Na vrchole Rozsutca sa nachádza aj pamätná tabuľa venovaná sv. Jánovi Pavlovi II., ktorá tu bola osadená počas prvého pamätného výstupu v roku 2013. Podujatie organizačne podporil aj Žilinský samosprávny kraj. Nasleduje text príhovoru, ktorý odznel pred výstupom v Kostole svätých Cyrila a Metoda v Terchovej.

Dôstojný pán farár, milí priatelia,

stretávame sa v Kostole sv. Cyrila a Metoda pri tejto príležitosti dnes už deviatykrát, aby sme si uctili pamiatku sv. Jána Pavla II., ktorý aj 16 rokov po svojej smrti zostáva v našich myšliach i srdciach. Dnes, žiaľ, zažívame veľmi nepriaznivé časy, keď sa nám zvlášť žiada uniknúť zo svojich zamestnaní, prevádzok, kancelárií, domovov do prírody a hľadať tam osvieženie a načerpanie nových síl a energie.

Veríme, že nás čaká krásny deň, a dúfajme, že nám aj počasie bude priat. Nech je toto naše stretnutie okrem spomienky na sv. Jána Pavla II. aj oslavou nespočetných krás, ktoré nám Rozsutec a príroda okolo neho ponúka a pri stvorení ktorej bola ruka Stvoriteľa

naozaj štedrá. Nech radosť z tejto krásy posilní naše zdravie a dodá nám životnú silu, ale i energiu angažovať sa v ochrane našej prírody. Aj pápež František, nedávny vzácny hosť našej krajiny, nás vo svojej encyklike Laudato Si vyzval starať sa o Zem, ktorá, ako hovorí, „je našim spoločným domovom... a voči ktorej máme veľkú zodpovednosť... Z Božích rúk sme prijali záhradu a našim deťom nemôžeme zanechať púšť...“ A ďalej dodáva: „Boh je milosrdný a keď budeme prosieť, tak nám odpustí. Aj u človeka môžeme čakať, že nám odpustí, ale príroda nám nič neodpustí...“

Chceme sa veľmi pekne poďakovať všetkým spoluorganizátorom dnešného výstupu: Žilinskému samosprávnemu kraju za morálnu podporu tejto našej aktivity a za organizačnú pomoc, Vám, dôstojný pán farár, za odslúženie tejto svätej omše. Zvlášť sa chceme poďakovať záchranárom Horskej záchrannej služby Malá Fatra pod vedením náčelníka Juraja Ondruša, ktorí nám budú nablízku aj počas tohtoročného výstupu. Prajeme záchranárom, aby im bol ich patrón sv. Ján Pavol II. vždy nablízku a aby ich vždy ochraňoval tak, ako pred rokom – 5. septembra 2020 – v deň nášho 8. pamätného výstupu. Vtedy piati záchranári pri záchrannej akcii prežili niekoľkonásobné prevrátenie záchranného vozidla. Ďakujeme, svätý Ján Pavol II., že títo chlapi sú dnes živí a zdraví medzi nami.

TEXT a FOTO – Božena SOBOLOVÁ, Katarína ŠUŠOLIAKOVÁ
Krajská knižnica v Žiline

Iná podoba Ťažkej muziky z Terchovej

Terchovská muzika je zaradená do svetového zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva. Rozhodol o tom Medzivládny výbor UNESCO na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva 5. 12. 2013 v azerbajdžanskej metropole Baku. Ide o najvýznamnejšie a najvyššie ocenenie vôbec, aké sa tradičnej kultúre môže dostať. Pre Slovensko a Obec Terchovú, ktorá bola žiadateľom o zápis, je to obrovský úspech a pozitívna propagácia vo svete.

Nakolko tomuto oceneniu chceli vzdať poctu aj významní slovenskí rezbári – Ján Palko zo Štiavniku, Ján Šeliga z Hruštína, Lubo Straka z Bratislavy a Peter Zoričák z Kremnice –, vymysleli projekt zhotoviť v nadživotnej veľkosti Ťažkú muziku z Terchovej. Nové drevené plastiky od konca augusta tohto roku zdobia areál Amfiteátra vo Východnej. Na slávnosti odhalenia monumentálneho diela nechýbala ani Ťažká muzika, ktorá medzi prítomnými divákmi zožala úspech bohatým hudobným repertoárom, ako i svojou drevenou podobou...

TEXT a FOTO – Milan KOSEC

JUBILEUM

Dedinská folklórna skupina Terchová

Triumf v Poľsku

V roku 1986 sa Dedinská folklórna skupina Terchová, pod umeleckým a organizačným vedením Ruda Patrnčiaka, zúčastnila na 18. ročníku Medzinárodného folklórneho festivalu horských krajín v Zakopanem, ktorý sa konal pod patronátom C I O F F.

Náša folklórnu skupinu vyslalo Ministerstvom kultúry a Osvetový ústav Bratislava reprezentovať Československo. Celá folklórna skupina pozostávala zo 45 ľudí; boli v nej ženy, muži muzikanti, tanečníci, speváci, dievčatá, chlapci – teda všetky vekové kategórie. V rámci festivalu sme vystúpili so 45 minútovým folklórnym pásmom zahŕňajúcim svadbu, Vianoce, salaš, fašiangy a iné zvykoslavné obrázky. Terchová zanechala v Poľsku dobrý dojem. Vyhrali sme niekoľko prvých cien, získali hlavnú cenu festivalu v kategórii Autentický folklór, hlavnú cenu novinárov, Vincent Patrnčiak získal prvú cenu vo výrobe oštiepkov.

V roku 1991 sa konal v Zakopanem v poradí už 23. ročník spomenutého veľkého festivalu. Zúčastnili sa na ňom folklórne súbory asi z 20 krajín sveta – napríklad Gréci, Rumuni, Maďari, Poliaci, Nóri, Francúzi, Taliani, Španieli, Portugalci, Turci, Mexičania, účinkujúci z Taiwanu...

Na pozvanie organizátorov festivalu reprezentovala Slovensko Ľudová hudba bratov Muchovcov z Terchovej, ktorá súťažila v kategórii Ľudové hudby. Získala v nej prvú cenu (Zlatý zvonec & husličky *zlobcoky*, typické pre tento kraj, a pekný vyrezávaný drevený diplom). Alojz Mucha bol ocenený ako najlepší primáš. Dostal na skle maľovaný obraz od majstra Walczaka zo Zakopaného.

Rudo PATRNČIAK
FOTOARCHÍV – MKS

Terchovci v Zakopanem

Päťdesiatka ľudovej hudby ĎATELINKA

Človek, keď začne spomínať na minulosť, uvedomí si, ako ten čas letí, ako starneme a čo všetko nás postretlo na životnej púti. Povieme si: Veď to bolo ako toľ nedávno, ako keby včera. A zrazu si uvedomíme, že to včera bolo pred tridsiatimi rokmi...

Hrával som vtedy v Ľudovej hudbe bratov Muchovcov z Terchovej, keď prišla v roku 1992 zo Švédska ponuka zúčastniť sa spoločne s LH Ďatelinka z Detvy a ich tanečnou skupinou umeleckého turné po tejto škandinávskej krajine. Problém spočíval len v tom, že bol obmedzený počet účastníkov. Preto z našej päťčlennej muziky sme išli do tohto projektu iba traja – Alojz Mucha, Štefan Mucha a ja.

S Ďatelinkou a jej predníkom Ondrejom Molotom sme mali dobré vzťahy. Vážili sme si jeden druhého a priali len to najlepšie. Skôr ako sme sa vybrali na cestu, začal organizačný maratón. Ako sa pripraviť, čo zobrať so sebou, aby sme neboli hladní alebo, nebodaj, smädní. Nakoniec to dopadlo tak, že v Detve sa konala zabíjačka, pálila rožovka, piekol chlieb. Toto všetko sa zakonzervovalo do litrových plechovníc a mohli sme sa vydať na cestu. Išli sme autobusom. Vôňa prezrádzala, ktorá konzerva je práve otvorená a koluje po autobuse. Čím ďalej, tým viac sa takto utvrdzovalo naše priateľstvo.

Ondrej Molota, jeho brat Štefan, ako aj ostatní účastníci zájazdu vytvorili vedno s nami jeden priateľský kolektív, rozhodnutý v tom najlepšom svetle reprezentovať Slovensko. Propagovať naše tradície, kultúrne dedičstvo, hudbu, spev, tanec, kroj v ďalekom svete. Vo Švédsku nás čakal Sten Danielsson, zástupca kultúrnej organizácie

Svenska Rikskonserter, so svojou manželkou Katkou pochádzajúcou zo Slovenska. Oni boli tvorcami tejto myšlienky, zabezpečovali celý projekt po organizačnej stránke a naše vystúpenia dopĺňali sprievodným slovom.

Po tomto zájazde bolo pri rôznych kultúrnych podujatiach doma na Slovensku ešte mnoho príležitostí, kde sme sa stretli s Ďatelinkou. Spomínalo sa na zlaté časy strávené v krajine, kde prišlo k prehĺbeniu nášho priateľstva. Aj ja som sa rozhodol spomínať – naviedol ma na to Ondrej. Prezradil mi, že napriek ťažkým časom, keď sa nemôžeme slobodne stretávať na podujatiach ako bolo zvykom, keď spoločnosťou manipuluje covid 19, so svojou ĎATELINKOU slávi päťdesiatku. A to je i môj dôvod, prečo spomínam. Spomínam na ľudí, ktorých som stretol, ktorých som obdivoval, vážil si ich, mal som možnosť s nimi spolupracovať a stáť na spoločnom pódii. A čo je dôležité, táto úcta k jubilujúcemu kolektívu pretrváva dodnes.

Drahý Ondrej a priatelia z Ďatelinky, bývalí aj terajší, žijúci aj tí, čo sú už iba v našich spomienkach, vedzte, že ste vyoralí hlbokú brázdnu na poli slovenského kultúrneho dedičstva. Mnohí sú vám za to nesmiernie vďační. Zároveň vám prajem aj s kamarátmi z LH bratov Muchovcov, Ťažkej muziky, ako i ďalších terchovských muzik len všetko to najlepšie, múdrosť, tvorivú myseľ, dobré zdravie, veľa priateľov a obdivovateľov, úprimné medziludské vzťahy. Aby ste mali radosť z každého spoločného stretnutia a z toho, čo robíte, aby každá pieseň, každá melódia bola odovzdávaná ľuďom z čistého srdca.

Rudo PATRNČIAK a priatelia muzikanti z Terchovej

FOTO – Milan KOSEC

Za Jurajom Kubánkom

Nadránom 19. júla 2021 zomrela v Bratislave vo veku 92 rokov folklórna legenda, spoluzakladateľ a dlhoročný umelecký vedúci Slovenského ľudového umeleckého kolektívu (SLUK) Juraj Kubánka. Celý život zasvätil folklóru, získal si aj medzinárodnú reputáciu a patrí medzi naše najvýraznejšie choreografické osobnosti.

Viacero choreografických diel Juraja Kubánku, ktorý mal k Terchovej, jej folklóru a ľudovej kultúre srdečne blízky vzťah, bolo inšpirovaných Jánošíkovskou tradíciou. Pri príležitosti 90. narodenín si počas Jánošíkových dní prevzal v amfiteátri Nad bôrami ocenenie Žilinského samosprávneho kraja (2018)

Lekárskej fakulte UK (1947 – 1949), stál pri zrode Lúčnice i SLUK-u, v roku 1957 absolvoval obhájením záverečnej práce Povest a Jánošíkovi a hôrných chlapcov štúdium choreografie tanca na Vysoké škole múzických umení v Bratislave. Kľúčový vplyv na jeho osobnostné formovanie mala bezpochyby agilná mamička Bronislava Kubánková, ktorá popri pedagogickej činnosti v Základnej škole v Liptovských Sliačoch venovala mimoriadnu pozornosť aj osvetovým aktivitám – viedla napríklad divadelných ochotníkov a založila vôbec prvý detský folklórny súbor vo vtedajšom Československu.

Nejeden raz Kubánka v rozhovoroch spomenul, že sa do tanca zamiloval ešte ako drobný chlapček. „Úplne od malička som sa motal okolo hercov, spevákov i tanečníkov a nasával všetko, čo sa týkalo kumštu. Krepčil som hádam skôr, ako som vedel poriadne chodiť a písať... Vyrastal som v prostredí, kde folklór ešte plnil svoju pôvodnú funkciu, bol súčasťou každodenného života na dedine. Vtedy sa pri každej spoločenskej príležitosti hralo, spievalo, tancovalo, rozprávalo. Takže všetko, čo je vo folklóre krásne a pravdivé, som nasával z materinským mliekom. A to som túžil odovzdávať ďalej.“

Prvé Kubánkove choreografické diela mali v SLUK-u premiéru už v roku 1950 (začínal vedno s neskorším slávnym filmovým a televíznym režisérom Martinom Ťapákom). Keď ho ako všeobecne uznávaného folkloristu – bol aj laureátom titulu zaslúžilý umelec – po okupácii Československa piatimi spojeneckými armádami Varšavskej zmluvy (21. 8. 1968) z politických dôvodov zbavili funkcií v SLUK-u, akceptoval v roku 1971 ponuku robiť choreografa v Štátnom súbore pre srbskú ľudovú kultúru v Budyšíne (Bautzen,

nemecká spolková krajina Sasko). Folklórny súbor Lužických Srbov dosiahol pod jeho taktovkou vysokú umeleckú úroveň a ocenenia doma i v zahraničí. V Nemecku účinkoval Kubánka aj vo Vojenskom súbore E. Wienarta, v telese Berliner Tanzensemble, v Nemecko-srbskom divadle v Bautzene participoval na tvorbe úspešného muzikálu Krabat... Kooperoval tiež s veľkým poľským štátnym folklórnym telesom Ślask, Lúčnicou, Podduklianskym ukrajinským ľudovým súborom, Divadlom Romathan v Košiciach, Laternou magikou v Prahe, Divadlom bratov Mrštíkovicov v Brne, Československým štátnym súborom piesní a tancov i s niekoľkými amatérskymi folklórnymi kolektívami na Slovensku.

Priekopník a inovátor

Nezameniteľný choreografický rukopis a poetiku Kubánkových tanečných kompozícií charakterizuje unikátna priestorová kresba, citlivé prehodnotenie miery štylizácie pôvodného folklórneho materiálu v obdivuhodne tvorivom rozpätí a bohatstvo tanečných motívov so širokým tematickým záberom a javiskovou atmosférou. Podľa renomovaného estetika, folkloristu a vysokoškolského pedagóga Juraja Hamara, súčasného generálneho riaditeľa SLUK-u, bol Kubánka „priekopníkom a inovátorom v tom, že nespracovával len pôvodné predlohy tradičných ľudových tancov, ale mnoho z nich pretváral do choreografií aj scénických kompozícií. Pracoval s epickou linkou piesní, vytváral na javisku príbehy. Malovaní zbojníci či Tatranskí orli, to sú priam malé balety ukryté do jednej choreografie.“

Okrem spomenutých diel patria do zlatého fondu SLUK-u aj ďalšie Kubánkove fascinujúce choreografie (Podpolianska mláď, Biela plť na Váhu, Tatranská zima, Dupák, Kuruci, tanečné divadlo Hrachová baba a Jurošík...), hudbu preňho komponovali Tibor Andrašovan, Ján Cikker, Alexander Moyzes, Svetozár Stračina a iní majstri. So SLUK-om precestoval Kubánka viac ako 60 krajín, jeho bravúrnym choreografiám tleskali ľudia po celom svete. Napriek trpkéj skúsenosti z normalizačných čias sa od SLUK-u neodvrátil a pri súbore verne stál až do posledných chvíľ svojho života. Chodil na všetky premiéry, „no rád si prišiel aj len tak zaspomínať“...

Ľudovú pieseň a tanec vnímal Kubánka ako výraz tvorivej sily človeka, ktorý ich prostredníctvom vzdáva úctu životu, ako i zemi a koreňom, z ktorých vzišiel. Akcentovanie krásy a mravnosti pokladal za hlavnú úlohu profesionálneho interpreta, lebo tvoria kardinálnu náplň ľudového umeleckého prejavu. Ako zvykol hovoriť, interpreti musia hodnoty krásy a mravnosti trpezlivo „spoznávať, zaujať k nim svoj vlastný postoj a ten ďalej vypovedať majstrovskou formou v príslušnej umeleckej reči“. Nemal však na mysli žiadnu formu autorskej nadradenosti, supremácie vo vzťahu k ľudovému kumštu. Práve naopak, keďže ide o sústavné hľadanie nových možností a spôsobov odkrývania krásy a mravnosti ľudovému umeniu vlastných. Bez veľkej úcty, bázne a pokory to ale podľa Kubánku nepôjde, lebo iba takto možno skvostné kultúrne dedičstvo našich predkov zachovať i pre budúce generácie.

Dlhodobá činnosť ikonické postavy folklórneho hnutia Juraja Kubánku bola ocenená niekoľkými prestížnymi slovenskými aj poľskými vyznamenaniami. Najvyššieho domáceho oficiálneho uznania sa dočkal v roku 2008, keď mu vtedajší prezident SR Ivan Gašparovič udelil Rad Ľudovíta Štúra I. triedy za mimoriadne zásluhy o rozvoj slovenskej ľudovej kultúry a umenia.

Češť jeho pamiatke!

Peter CABADAJ

Spomienka na Mira Holúbka

(6. január 1969 – 23. máj 2021)

Sú chvíle, keď sa musí človek zastaviť, siahnuť hlboko do pamäti a spomínať. Túto situáciu som si uvedomil, keď som sa dozvedel, že môj kamarát Miro Holúbek už nie je medzi živými. Ťažké je sa vyrovnáť s faktom, že sa mi Miro už nikdy viac neohlási. Bolo jeho zvykom, že ma vždy prekvapil svojou návštevou.

Už si ani nepamätám, ako som sa s Mirom spoznal. Mám pocit, že Mirov otec syna často spomínal a práve on nás dal dokopy. Spoznával som Mirov svet hlavne v Prahe na Žižkove, kde býval s jedným pánom, ktorý sa volal Stando. V Prahe som prvýkrát videl Mirove obrazy a spoznal jeho maliarsky talent, ktorý ma fascinoval, keď som uzrel kópie obrazov od slávnych majstrov. Vďaka Miroti som bol vtedy v Prahe prvýkrát v živote a mohol tak spoznávať krásy stavebníctva – Karlov most, Hradčany, nádherné kostoly...

V roku 2003 sa uskutočnila výstava obrazov Mira Holúbka v jeho rodnej obci Terchová, ku ktorej som dal podnet. Práve sa konali Jánošíkove dni a Mirova výstava bola súčasťou festivalového programu. O rok neskôr (2004) som sa osobne zúčastnil jeho výstavy na štátnom zámku v Duchcove. Výstava mala osobitý charakter a išlo asi o prvú expozíciu v Čechách s takýmto zameraním. Na ceste domov z Prahy sme sa zastavili na Mirovej chate v Jizerských horách.

Miro bol všestranný, v Prahe prevádzkoval *Hospodu Na vandru*, ako turistický sprievodca sprevádzal Španielov po českých kráľovských mestách. Keďže študoval v Madride na Kráľovskej akadémii, hovoril perfektne španielsky. Z Mirotvho rozprávania viem, že bol aj dobrým lyžiarom.

Je pravda, že naše kamarátstvo trvalo možno krátko, ale spoznal som v ňom vynikajúceho maliara a družného človeka. Zostali mi po Miroti Holúbkovi dva venované obrazy, pri prezeraní fotografií sa mi vracajú spomienky a je mi smutno...

Češť jeho pamiatke!

Ján MIHO

FOTOARCHÍV autora

Zomrel Milan Lasica

Dňa 18. júla 2021 zomrel v Bratislave vo veku osemdesiatjeden rokov mimoriadne všestranný tvorca Milan Lasica. Ako humorista, komik, dramatik, spisovateľ, textár, fejtonista, publicista, prekladateľ, scenárista, režisér, divadelný, filmový a televízny herec, pedagóg, spevák či moderátor patrí bezpochyby medzi najvýraznejšie javy našej modernej kultúry a umenia. Vednou so svojou nerozlučnou dvojčkou Júliusom Satinským vytvorili legendárny humoristický tandem, ktorého kumšt obdivovali a nadšene mu aplaudovali tak Slováci, ako i susední Česi.

Zosnulému bola srdcu blízka tiež zbojnícka tematika, čo potvrdzujú mnohé originálne vtipné scénky, skeče, fejtony, básničky (jednu uverejňujeme), texty piesní... Majstrovsky v nich uplatnil kultivovanú parodickú formu odľahčenia jánošíkovskej legendy ako symbolu boja proti sociálnej nespravodlivosti, krivdám a ľudskému poníženiu.

Dlhé roky bolo verejným tajomstvom, že Lasica & Satinský napísali bravúrne vypointované dialógy do nezabudnuteľného filmu scenáristu Petra Jaroša a režiséra Martina Ťapáka Pacho, hybský zbojník, ktorý mal premiéru 2. júla 1976. Salvy živelného diváckeho rehotu otriasali základni kinosál, viaceré repliky (bonmoty) razom zľudovali a komédia s invenčnými dejovými zvratmi lámala dobové rekordy v návštevnosti. Vďaka často vysielaným reprízam film dobre poznajú i súčasné generácie. Žiaľ, mená vtedy zakázaných autorov dialógov na príkaz vedúceho ideologického oddelenia UV KSS Ľudovíta Pezlára nemohli figurovať v titulkoch... Nepochodil ani režisér Martin Ťapák, ktorý chcel obsadiť Lasicu a Satinského do epizodických postáv zbojníkov. Ako vieme, jedného z členov svojráznej Pachovej družiny stvárnil terchovský rodák Vilo Meško.

Maestro Milan Lasica odišiel do večnosti tak, ako žil – na javisku. Do posledných chvíľ hral v divadle, koncertoval, účinkoval v televízii, písal... Češť jeho pamiatke!

-pc-

Odbila dvanásta hodina

Odbila dvanásta hodina
na veži hlásnik už stojí
načo nám je taký hrdina
ktorý sa bojí
Blúdi tu myšlienka jediná
všetkých nás postupne scelí
nájde sa konečne hrdina
ktorý je smelý
Hrdina je svetlo v núde
chládok v lete teplo v zime
a keď nie je naporúdzi
nuž tak si ho vymyslíme
Hrdina na útok zavelí
na veži odbilo dvanásť
pokojne môžeme byť zbabelí
hrdina zvládne to za nás

Milan LASICA

Celonárodné uznanie prvku Jánošíkovská tradícia

Naša obec stojí na prahu ďalšieho výnimočného uznania. V najbližších týždňoch bude totiž do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska zapísaný prvok Jánošíkovská tradícia. Istotne netreba na tomto mieste zdôrazňovať, že ocenený prvok má priamú mnohorozmernú spojitosť s Terchovou, jej ľudovou kultúrou, umením a folklórom. Zovšeobecňujúci príspevok, ktorý uverejňujeme, poslala vedeniu obce hodnotiaca komisia zložená zo zástupcov Ministerstva kultúry SR, SĽUK-u a Centra pre tradičnú ľudovú kultúru. Atraktívnej téme sa budeme detailnejšie venovať v koncoročnom dvojčíslu našich novín.

Prvok Jánošíkovská tradícia je bezprostredne spojený s konkrétnym kultúrnym priestorom – obcou Terchová ako rodiakom symbolu tejto širokospektrálnej tradície, Juraja Jánošíka. Zbojnícka tradícia, ktorej špecifickú odnož tvorí Jánošíkovská tradícia, sa v kolektívnej historickej pamäti na Slovensku pohybuje v spektre od ich heroizujúceho obrazu až po humorný a ironizujúci. Konkrétne Jánošíkovská tradícia sa spája s menom Juraja Jánošíka (1688 – 1713), skutočnej historickej postavy, zbojníckeho kapitána, ktorého mnohí radia do skupiny významných osobností Slovenska.

Popri obyvateľoch Terchovej a okolia ju za prirodzenú súčasť svojho kultúrneho dedičstva považujú mnohé ďalšie spoločnosti, skupiny či jednotlivci prakticky z celého územia Slovenska, rovnako ako časť slovenských komunít žijúcich v zahraničí. Oprávnené teda možno hovoriť o celonárodnej tradícii. Jánošíkovská tradícia je súhrnom prejavov ústnej tradície, jazykových prejavov, folklóru, ľudovej hudby, spevu, tanca, slovesnosti, kultúry, umenia, kulinárstva a remeselnej výroby, profesionálneho širokospektrálneho výtvarného umenia, literatúry, filmu, divadla, vážnej, etnickej, muzikálovej, rockovej a inej hudby, baletu a ďalších kreatívnych žánrov, ktoré spájajú odkaz, inšpirácie, motívy súvisiace, respektíve korešpondujúce s jánošíkovskou legendou. Kontinuitu v čase a neustálu revitalizáciu tradície preto predstavuje široké spektrum nositeľov – jednotlivcov a inštitúcií – od amatérskych záujemcov a interpretov v rámci folklorizmu až po profesionálnych umelcov mnohých žánrov, tiež bádateľov – historikov, umenovedcov a folkloristov, ako aj pracovníkov médií, cez podujatia ako folklórne festivaly a rôzne iné kultúrne, gastronomické podujatia späté s turizmom.

Osvojovanie si Jánošíkovskej tradície, jej ochranu, rozvíjanie a kontinuitu jej vitality zabezpečuje na lokálnej úrovni viacero jednotlivcov, zoskupení a inštitúcií s dôrazom na medzigeneračný prenos.

Vincent Hložník: Smrť Jánošíkova I. (grafika-linoryt, 1950; v zbierkach Oravskej galérie)

Ľudovít Fulla: Jánošík – ochranca chudoby (olej na plátne, 1956; v zbierkach Slovenskej národnej galérie)

-red-

Ďakujem, Terchová!

Nevstúpiš dvakrát do tej istej rieky, no na niektoré miesta sa vraciam nesmierne rád. Ako profesionálny vodič som prešiel niekoľkokrát takmer celú Európu, striasol som zo svojich šiat aj prach z mnohých ázijských ciest, avšak už viac ako 20 rokov, rok čo rok, vedie moja cesta z Michaloviec do Terchovej. Zamiloval som si tento kraj. Že vraj drsný, ale s ľuďmi, čo majú veľké a láskavé srdce. Majestátne hory, kľukaté cesty, tam sa pod kopytami silných koní trasie zem.

Aj tento rok som sa zúčastnil sviatku venovaného svätým Cyrilovi a Metodovi, ktorým je zasvätená i tunajšia Diecézna svätýňa. V tejto dobe, keď svet kvári vedecky nazvaná pliaga, nechcem ju tu ani menovať, v dobe, keď niektoré skupiny chcú vymazať zo slovníka slovo MATKA a slovo OTEC a nahradiť ich slovami rodič 1 a rodič 2, v dobe, ktorá berie detstvo deťom a núti ich rozmýšľať nad tým, aby si určili vlastné pohlavie, v dobe, v ktorej klamstvo, ostré lakte a mamon sú viac ako zákon a prirodzená úcta človeka k človeku, práve v tejto dobe som o to viac túžil po tomto mieste. Tu, v tieni hôr, obklopený úžasnými ľuďmi som si schladil rany na duši a v duchu slávenia s ostatnými veriacimi som potvrdil, že aj ja patrí medzi nich.

Terchovou sa počas Cyrilometodských dní niesla sviatočná atmosféra, ku ktorej prispela aj skvelá maliarka Beáta Krasňanská. Jej obrazy a drevené objekty, reflektujúce tematiku stvorenia sveta a odovzdávania cyrilo-metodského posolstva, ma veľmi zaujali. Maliarku prišli pozdraviť klaviristka Zuzana Patrničáková so svojím bratom huslistom. Nesmela chýbať, samozrejme, ani terchovská muzika. Po ďalšie dni sa niesla muzika ako z kostola, tak aj vonku z námestia. Mohli sme si vypočuť niekoľko vystúpení dychového orchestra ROK z poľského Zatora, v kostole bol koncert Štátneho komorného orchestra zo Žiliny so skvelým speváckym zborom Lúčnica, ktorí pripravili neopakovateľný umelecký zážitok. No a nesmeli chýbať sväte omše, bez ktorých by sme si sviatok sv. Cyrila a Metoda nevedeli ani predstaviť. Mali sme možnosť zúčastniť sa na výnimočnej svätej omši, ktorú celebraval žilinský diecézny biskup Tomáš Galis.

Tento rok som si k vám priniesol so sebou aj knihu, monografiu obce Terchová od Petra Cabadaja, ktorú spracoval s mnohými kolegami – tých mien by bolo na celú stranu. Všetkým patrí moja vďaka. Táto kniha ma naviedla na jedno predsavzatie. Zaumienil som si, že si ju nechám podpísať ľuďmi, ktorí sú v knihe takpovediac

Ján a Andrea Gondovci

označení, alebo majú s Terchovou niečo spoločné. Zároveň sa chcem ospravedlniť, ak som niekoho pri získavaní podpisov obťažoval, ale Shakespeare raz povedal, že „múdry človek je ten, kto vo svoj prospech spraví v správny čas hoci aj blázna“. Mne sa to podarilo... Za všetkých konkrétne spomeniem aspoň otca biskupa Tomáša Galisa, ktorý k podpisu pridal aj požehnanie. Veľmi si to vážim. Prídem aj na Jánošíkove dni, na ktoré sa teším, a v zbieraní podpisov budem pokračovať. Majte so mnou strpenie.

Ešte raz sa chcem poďakovať pánom Mariánovi Zajacovi a Rudolfovi Patrničákovi, ktorí mi pri získavaní podpisov veľmi pomohli a usmerňovali ma, kto je kto a kto z menovaných už nežije. Ďakujem za nádherný program všetkým účinkujúcim, umelcom, ľuďom, ktorí pripravili a zorganizovali toto skvelé podujatie. Ďakujem všetkým Terchovcom, pútnikom a návštevníkom, že som mohol v ich prítomnosti nasávať atmosféru a získať duchovnú energiu. A ďakujem aj za to, že organizátori dbali na dodržiavanie epidemiologických opatrení.

Ani tento rok Cyrilometodské dni nesklamali. Naplnený krásnymi zážitkami, sadám na motorku a s tým, po čo som tu prišiel, odchádzam domov do Michaloviec. Ďakujem, Terchová!

TEXT a FOTO – JÁN GONDA
(júl 2021)

Podakovanie

Dňa 28. októbra 2021 uplynie neuveriteľných 17 rokov od smrti nášho otca Milana Chvasteka. Je prirodzené, že spomienky na neho sú pre nás, rodinu, stále čerstvé, nevyblednuté, ale takisto prirodzené je, že v mysliach ľudí, ktorí ho poznali a s ktorými ho Osud spojil, či už cez jeho vystúpenia alebo osobné stretnutia, blednú spomienky o čosi rýchlejšie. A preto si veľmi vážim, že otčova milovaná Terchová a Terchovci na nášho otca nezabúdajú a takmer vždy si ho počas Jánošíkových dní pripomenú. Pri výročí úmrtia, respektíve okrúhlo nedožito jubileu mu je venovaný dokonca celý program, vždy dôstojný, vtipný, výrečný, ktorý hudojne aj hovoreným slovom pohladí dušu nielen prítomným divákom v hľadisku, ale prostredníctvom rozhlasového prenosu aj poslucháčom v iných kútoch Slovenska.

Za celú „chvastkovskú“ rodinu z úprimného srdca ďakujem všetkým, ktorí sa na spomienkových programoch venovaných nášmu otcovi akoukoľvek mierou podieľali – účinkujúcim, režisérom, rozhlasovým pracovníkom. Naša vďaka patrí najmä Rudkovi Patrničákovi za cestu, ktorú absolvuje od nápadu, tematického zastrešenia,

poctivého a premysleného výberu účinkujúcich, zabezpečenia rozhlasového prenosu až po realizáciu programu.

Do budúcich rokov prajem Jánošíkovým dňom, aby vzhľadom na objektívne okolnosti hlavne BOLI.

Erika HUKELOVÁ, rodená Chvasteková

Milan Chvastek Jeden deň

1. Pochválen buď Jozef Kristus	03:09
2. Píši si mi milá	02:25
3. Frajerčeka moja	02:31
4. Počkaj ma kým	02:01
5. Chodíš Hanka smutná po háj	02:50
6. Ako sa pridal kováčovi kladu	02:33
7. Už jedno otca bábka	02:57
8. Deťvianski kandi	01:54
9. Soňa, soňa, jý, zeleni soňa	03:20
10. Jeden dva, tři	02:59
11. Tam mój starí otec	02:17
12. Keď som šiel do ľubla	02:36
13. Už jačiek po domce	02:00
14. Bába má, bába má	01:53
15. Hore voda, hore drahomí	02:08
16. Načúže je načúže je cigárovi žena	02:50
17. Ja som a ja som	02:02
Total:	49:26

© 2021 Media RTVS
ISSN 1485-2439
Mediastyle

PESTROFARBENÉ JESENNÉ OBDOBIE

Teplé lúče slnka už odchádzajú a v prírode nastupuje v celej sile i pestrofarebnej kráse jeseň. Bolo tomu tak aj v minulosti, lenže dnes je práca na poli oveľa ľahšia. Keď sa šťastlivo posušili sená, gazdovia ich odviezli do záčína na zimné krmivo pre dobytok. Žatva obilia alebo kosenie trávy, toto všetko sa kedysi robilo ručne. Obilie za koscom ženy viazali do snopov. Ak bolo obilie porastené rôznou trávou (burinou), tak sa robili (viazali) táčky, ktoré ženy po dve-tri postavili vedľa seba na záhon (strnisko), aby lepšie vyschli. Keď obilie uschlo, vozilo sa do humna, kde bolo pripravené na mlátenie mašinou – mláťačkou. Bolo dobré, ak sa vymlátilo do Vianoc.

Okolo 20. septembra sa začínalo s kopaním zemiakov. Najneskôr do 15. októbra už mali niektorí zemiaky vykopané, lebo sa odchádzalo na brigádu (kampaň) do cukrovarov na výpomoc k výrobe cukru. Takto si ľudia privyrobili nejaké korunky a ako odmenu dostali aj cukor, čo bolo v domácnosti vzácnosťou. Brigádnici sa späť vracali tesne pred Vianocami. Iní členovia rodiny, ktorí ostali doma, mali tiež plné ruky práce. Museli povyberať zeleninu, pooberať ovocie ako jablká, hrušky, slivky...

Kedysi sa viac ovocie sušilo ako zaváralo. Zo sliviek-duranzii varili gazdinky lekvár do zásoby aj na dve zimy, ak by v ďalšom roku nebola úroda. Z duranzii sa varil tiež slivečník – na rýchlu konzumáciu. Slivečník vynikajúco chutil so zemiakmi, omastenými maslom alebo slaninkou, a s rozpraženou cibulou. Voľakedy bývala aj dobrá úroda lieskových orechov. Oberali sme ich, vylúskali a jemne sušili, čo bolo v zime veľkou pochúťkou. Lieskové orechy mali tiež dobrú arómu.

Po vykopaní zemiakov, keď už boli pekné zelené listy z kapusty, ženy raz do týždňa piekli podlesníky (*podlisniaky*). Vtedy sa zišli aj 3-4 susedy a brigáda sa mohla začať. Najprv sa zakúrilo v peci. Jedna žena čistila zemiaky, ďalšie dve ich trela do korýtka, ktoré bolo na to určené. Ďalšia zas pripravovala kapustné listy, čistila ich a na druhej strane opatrne orezávala hrubé žily na listoch, aby list pekne sedel dorovna a nebol deravý. Na korýtko, ktoré malo viac ako meter, sa k jednému koncu podložila doštička, aby bolo mierne zospádované. Zotreté zemiaky sa vyhrnuli na hornú časť, aby z nich stiekla voda – pod vodou sa vytvoril pekný biely škrob. Ten sa potom opatrne lyžicou nabral do pohára. A keď ženy prali bielizeň (*prádlo*), škrob rozmiešali v studenej vode a hneď vliali do horúcej vody (10 litrov). Chvilku to nechali prevrieť a už mali škrob na všetku bielizeň, čo potrebovali škrobiť. Ešte do neho pridali 2-3 kvapky svetličky, lebo bolo hitom mať pekne vyškrobenú bielizeň...

Vrátime sa ale k podlesníkom (*podlisniakom*). Keď bola pec dobre vykúrená, horúce uhľíky v nej sa odhrnuli na obidva kraje pece a na lopate sa do nej dávali piecť podlesníky. Do zemiakov gazdinka nepridávala múku ani vajce; pridala iba soľ a štipku rasce. Listy sa pomastili pierkom s roztopeným maslom, rozťapkali sa zemiaky asi na hrúbku jedného centimetra a dali piecť. Keď bola jedna strana upečená, na vrch sa znovu dal list omastený maslom. Podlesník sa následne prevrátil na čerstvý list, pričom ten list, čo

bol naspodu, sa stiahol. Upečené podlesníky dali ženy na misu, do stredu bolo vložené maslo. Podlesníky jedli stolovníci rukami. Odrhováli malé kúsky, namáčali v roztopenom masle a zapíjali kyslým alebo sladkým mliekom. A čo keď vám podlesníky ostali aj na druhý deň? Ohromnou pochúťkou je, keď studené podlesníky potrháte alebo nakrájate na malé kúsky. Dáte si ich do misky a zalejete dobre horúcim prevareným mliekom. Prisolíte štipkou soli a konzumujete lyžicou.

Gazdovia a gazdiné

Či je jar, leto, jeseň alebo zima, musia sa gazdovia o svoje zvieratká postarať. Ešte aj teraz majú na poliach mladú ťatelinu alebo lucerku. Museli ich zožať, doviesť domov do záhrady, urobiť z ťateliny (lucerky) kopy a poklást to na ostrvy, aby dobre uschli. V jeseni bolo voľakedy tiež zvykom, keď sa už zemiaky vykopali, zaháňať svoje stádo voľne sa pásť aj na druhé lúky. Všetko, čo nebolo ohradené, stádo vypáslo alebo obhryzlo. Robili to gazdovia, ktorí mali viac dobytká. Chodili síce za ním aj so psíkom, ale iba tak, aby vedeli, kde sa dobytok nachádza...

Bol jeden gazda u Bučkov. Na cholvárku mal 11 kráv a 2-3 javovice, keď sa mu statok dostal na lúku s peknou zelenou otavou. Ostalo po ňom ako vykosené. O tieto kravy sa starala, pásala ich a trikrát denne dojila pani Karolína. Tvaroh robila potom na cholvárku a smotanu zberala do veľkej drevenej okrúhlejšej nádoby, ktorú volali oboňa. V strede na vrchnej časti sa uzatvárala malými dvierkami. Keď oboňu niesli v obrace na chrbte, museli byť veľmi opatrní, aby sa ten, kto ju niesol, nezohol, lebo by sa mu smotana liala poza krk. Keď išli na voze s kočom, oboňa musela byť v truhlici, aby sa neprevrátila, lebo by bolo po masle.

Čo si ja pamätám, tieto obone netrvali dlho. Nastal čas, keď bolo dostať v obchodoch veľké až 25 litrové hliníkové konvy; nimi sa veľmi odľahčilo zväžanie mlieka domov. Smotana sa mútila v drevenej dbenke ručne. Približne tak po hodine mútenia bolo maslo pripravené. Záležalo to však od množstva smotany. Maslo sa vyberalo z dbenky do studenej vody, viackrát v nej premylo, na tanieri uhladilo do gule a vycifrovalo lyžicou. Vzápätí sa guľa podelila pre rodinu a mastila maslom, ktoré bolo ešte zakryté chrenovými listami, keď sa niekomu išlo dať. Rovnako sa ľudia podelili aj s tvarohom.

Kravičky sa pásavali až do mrazov. Pokiaľ bola dlhšia jeseň, tak sa ušetrilo suché seno. Treba povedať, že kravičky konzumovali už aj opadané lístie zo stromov – z jabloní, jaseňa, hrušiek, slivky; len muselo byť trochu svieže, nie suché. Stádo bolo aj neposlušné. Neustále behalo, strečovalo, z čoho bol unavený už aj pes, lebo ho musel zavracať. Gazdovia učili stádo móresu tak, že na refáz uviazali kravám na krk asi 50-60 cm poleno s hrúbkou jednolitrového hrnčeka. Refáz s polenom siahala kravička po kolená na predných nohách. Keď začala utekať, poleno jej búchalo do kolien. A veru skrotla... Pekne sa pásla a išla posledná za ostatnými. Keď sa pásla, poleno jej neprekážalo. Ťahala si ho po zemi.

Ďalší móres musel nastať, keď krava kopala pri dojení zadnou nohou. Z remeňa bola zhotovená široká bitňa. Keď sa išlo dojiť, prišli sme ku krave a povedali: Nohu dať! A ona skrčila v kolene prednú nohu, remeň sa jej zasunul až ku ratici a potom stála ticho na troch nohách, pokiaľ sa nepodojila...

Slivkový lekvár uvarený za 2 hodiny bez miešania

Suroviny: 3 kg vykôstkovaných sliviek, 1 kg kryštálového cukru, 1,5 dcl octu.

Postup: Očistené slivky večer vykôstkujeme a môžeme ich trochu aj pokrájať. Na slivky nasypeme kilogram kryštálového cukru

a polejeme po vrchu octom. Toto všetko večer zľahka premiešame a odložíme vychladnúť do druhého dňa. Na druhý deň dáme slivky do širokého kastróla a pomaly privádzame do varu. Keď začnú slivky mierne vriieť, nemiešame ich, len kastrólom ponatriasame, tak po platni hore-dolu, aspoň osemkrát. Necháme vriieť a o desať minút zas ponatriasame. Robíme tak každých 10 minút dve hodiny a lekvár bude výborný.

Slivečník (vitamínová bomba)

V minulosti sa slivečník varil na jeseň často. Zhotovoval sa z dobre zrelých odkôstkovaných sliviek, ktoré sa pred varením trochu pokrájali, aby bol slivečník skôr uvarený a zhutnutý. Ak slivečník varili gazdinky z duranzií, dali ich do hrnca celé aj s kôstkami. Pridali aspoň hrnček vody a pomaly sa slivky alebo duranzie priviedli do varu. Keď to už bolo dobre prevreté, zobrala žena habarku, ktorou sa hmota v hrnci dobre roztrepala. Slivečník z duranzií je vláčnejší, lenže kôstky sa pri konzumácii musia ocuknúť a vyhodiť. Môže sa jesť buď studený (taký je dobrý na osvieženie), alebo teplý so zemiakmi omastenými zapraženou cibulkou. Podávať ho môžeme tiež ako slivkovú omáčku k pečenému mäsu, ale bez kôstiek.

Slivková čokoláda

Suroviny: 2 kg sliviek, 1 kg kryštálového cukru, 150 g kakaa, 1 vanilkový cukor.

Postup: Očistené slivky dobre rozvaríme a cez sito prepasírujeme. Následne pridáme cukor, vanilku a kakao. Všetko dobre rozšľaháme a ešte povaríme. Plníme do menších pohárov do troch štvrtín. Poháre dobre uzavrieme a sterilizujeme 10 minút. Slivkovú čokoládu používame na koláče alebo ako plnku do buchiet.

Olga CHUDOVSKÁ, rodená Huličiarová
FOTO – Vincent SYNÁK

Prameň pod Chatou na Grúni

Na hrebeni Malej Fatry

Zo života školy

Rozlúčka deviatakov so školou v TGU

V Považskom múzeu v expozícii Terchová

Letná škola Jurošík

Letná škola Úsmev

Cena A. F. Kollára v rukách Emy Holúbkovej

Cena A. F. Kollára v rukách
Kristíny Romančíkovej

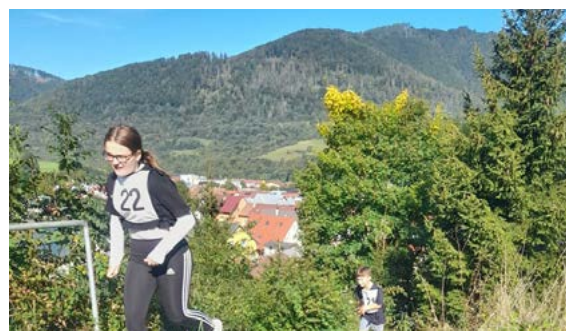
Športový deň

Na návšteve u hasičov

Jánošíkova míľa

Jánošíkova míľa

Pri Zvonici u Marunov

S úsmevom a Jánošíkom

Vyhlásenie výsledkov pod Hotelom Boboty

JANOŠÍK Slovak Xtreme Triathlon 2021

Na záver letných prázdnin sa v Terchovej každoročne stretávajú desiatky pretekárov, aby štartovali na jedných z najťažších triatlonových pretekov na svete. V sobotu 4. septembra sa podujatie po ročnej prestávke uskutočnilo piaty raz. Vzhľadom na aktuálnu situáciu bola účasť o čosi menšia, ale i tak poteší fakt, že Terchovú navštívilo spolu 23 pretekárov z 11 krajín – so svojimi rodinami a priateľmi.

Prívlastok extrémny triatlon je na mieste, keďže pretekári musia zvládnuť 3,8 km plávanie v Oravskej priehrade so štartom o polnoci, 180 km cyklistiky z Oravy na Kysuce s cieľom pod sochou Jánošíka, a záverečný maratón v majestátnom prostredí Terchovej s cieľom v Snilovskom sedle. Počas dňa museli pretekári zvládnuť takmer 5 800 výškových metrov. Prví prišli do cieľa po 13 hodinách, iní až pred západom slnka...

Sme veľmi radi, že vďaka podujatiu JANOŠÍK Slovak Xtreme Triathlon má Slovensko zastúpenie vo svetovej sérii najťažších triatlonov sveta XTRI World Tour. Do tejto série patrí 17 krajín – napríklad Nórsko, Švajčiarsko, Švédsko, Chile, Kanada, Španielsko, Nepál, Brazília... Veríme, že o rok bude situácia priaznivejšia a opätovne privítame pretekárov z celého sveta. Termín konania budúročných pretekov je 3. september 2022.

Touto cestou sa chceme poďakovať všetkým, ktorí pomohli pri organizácii jedinečného podujatia, ako aj obci Terchová za jeho podporu.

TEXT a FOTO – Peter PALA

The Run Slovakia

Tak sa nazýva najdlhší štafetový beh naprieč Slovenskom, ktorý sa tento rok uskutočnil 24. – 26. septembra a viedol aj cez Terchovú. Viac ako 500 kilometrová trať so štartom v Košiciach a cieľom v Bratislave viedla napríklad popod Spišský hrad, Vysoké Tatry, ďalej cez Oravu, Rajeckú dolinu, Trenčín či popri viniciach Malých Karpát. Do cieľa dobehlo 36 tímov, z ktorých najrýchlejší bol Emba a rýchle šípy za 41:55:45, nasledovaný bežeckým klubom RTVS s výsledným časom 43:12:16. Pred všetkými, čo dobehli, klobúk dole.

-zaj-

II. ročník Cyrilo-metodského futbalového turnaja

Po úspešnom prvom ročníku Cyrilo-metodského futbalového turnaja sa 10. júla 2021 konalo na ihrisku v Terchovej jeho druhé pokračovanie. Turnaja sa zúčastnilo päť mužstiev; do finálového súboja sa prebojovali minuloroční víťazi FC Hájk Žilina a domáci tím FC Plechové, ktorý nakoniec triumfoval výsledkom 3:1. Získal tak krásny putovný pohár starostu obce, ktorý si prevzal z jeho rúk do svojich.

Treba podotknúť, že panovalo krásne letné počasie a priateľská atmosféra, ktorá takýmto turnajom pristanie. Zároveň by sme chceli vysloviť poďakovanie sponzorom a ďalším ľuďom, ktorí nám pomohli turnaj zorganizovať – Obci Terchová, FK Terchová, Makro-sportu Žilina, Martinovi Struhárňanskému, Jozefovi Mičovi, Adovi Slúčikovi, Lacovi Marunovi, Františkovi Bakovkovi, ďalej Vinckovi Hanuliakovi za prípravu trávnik, Alenke Balážovej za upratovanie, Michalovi Hanuliakovi a Lacovi Holúbkovi za prípravu guláša a všetkým, ktorí akokoľvek pomohli.

Dovidenia na III. ročníku!

Celkové poradie: 1. FC Plechové, 2. FC Hájk Žilina, 3. Galacticos, 4. Prachboys, 5. Jamistav

Najlepší strelec – Šimon Bobáň (FC Plechové)

Najlepší hráč – Michal Skaličan (FC Hájk Žilina)

Najlepší brankár – Juraj Zicho (FC Plechové)

Dávid ŠVEC, Martin ROGOŇ – organizátori turnaja

FOTO – Vincent HANULIAK

Víťazi a ocenení v spoločnosti starostu Jozefa Dávidíka (v bielej košeli)

Štart v Pasekách

Beh na Poludňový Grúň 2021

Občianske združenie Grúň zorganizovalo 27. júna 2021 už 19. ročník Behu na Poludňový Grúň. Zúčastnilo sa na ňom 101 pretekárov zo Slovenska a Poľska. Štart bol ako obvykle pri dolnej stanici lanovky Vrátna-Paseky (620 m. n. m.), cieľ tradične na Poludňovom Grúni (1460 m. n. m.). Dĺžka trate je 4 000 m s prevýšením 820 m.

V hlavnej kategórii zvíťazil Jozef Hlavčo. Najlepší z domácich pretekárov – Pavol Michálek – skončil v kategórii mužov na 13. mieste. Beh absolvovali aj ďalší terchovskí športovci: Tomáš Dikoš, Marian Ďuratný, Martin Dendis a Štefan Holúbek.

Veľké poďakovanie patrí všetkým podporovateľom tohto podujatia: HZS, Vrátna

free time zone, Chata na Grúni, Obecný úrad Terchová, COBA, Citizen, Teletandem, TPM, Dermapoint, Nedzbala, Skialpshop, Geošport, N Šport. Ďakujeme aj dobrovoľníkom, ktorí vo veľmi nepriaznivom počasí zabezpečovali servis pretekárom i všetkým účastníkom podujatia.

Sme radi, že sa nám Beh na Poludňový Grúň nakoniec podarilo úspešne zrealizovať – aj napriek pandemickým opatreniam, ktoré spôsobili jeho neželaný odklad. Tešíme sa na jubilejný 20. ročník, dúfajúc, že komplikácie z predchádzajúceho obdobia sa už nebudú opakovať.

Vladimír VALLO
OZ Grúň

Tenisový turnaj Terchovská dolina cup

Už 6. ročník tenisového turnaja Terchovská dolina cup sa uskutočnil 11. septembra 2021 v Rajčula parku vo Veličnej. Turnaja sa zúčastnilo 16 hráčov z Terchovskej doliny, z ktorých na stupeň víťazov vystúpili: 1. Pavol Ozaniak, 2. Jozef Šupica, 3. Ján Lutišan.

-zaj-
FOTOARCHÍV – Jozef ŠUPICA

Okolo Slovenska po roku opäť cez Terchovú

Stalo sa tak 18. septembra 2021 počas tretej etapy, ktorá mala štart v Dolnom Kubíne a cieľ v Považskej Bystrici. Pretekárov počas 65. ročníka, zahŕňajúcom v sebe prológ a štyri etapy, povzbudzovalo popri slovenských cestách veľké množstvo fanúšikov, ktorí sa okrem priestorov štartu a cieľa najčastejšie grupovali v okolí rýchlostných a vrchárskych premií.

Vychutnať si cyklistický pelotón prišli mnohí Terchovci aj na Rovnú horu, kde bola vrchárska prémia a kde pri stúpaní mohli spozorovať také osobnosti, ako Chris Froome – štvornásobný víťaz Tour de France, ktorý má vo svojej zbierke úspechov aj celkové víťazstvo na Giro d'Italia i španielskej Vuelte –, ďalej spomenieme Daniela Ossa, Macieja Bodnara, Michaela Morkova, Jannika Steimleho, Alexeja Lucenka... Samozrejme, nemôžeme zabudnúť na nášho Petra Sagana, ktorý tento ročník pri svojej premiére na Okolo Slovenska celkovo vyhral. Peter v cieľi etapy, ktorá viedla cez Terchovú, nezabudol poznamenať: „Dnes som išiel rodným krajom, všetky cesty poznám, takže som si oživil spomienky...“

Nuž, záverom len toľko, aby sa podobné podujatia Terchovej a nášmu kraju nevyhýbali. Atmosféra počas nich je skutočným športovým zážitkom.

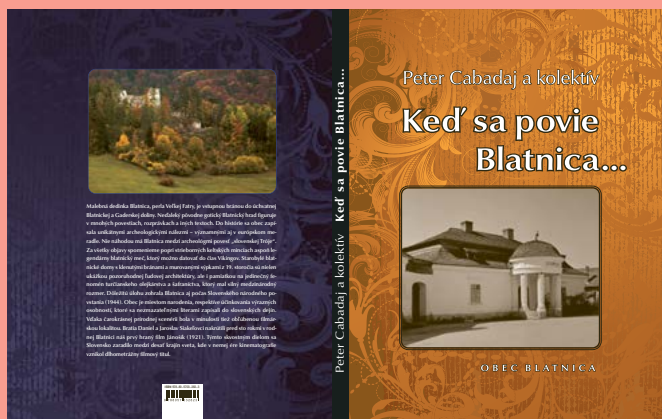
Marián ZAJAC

Paľko Michálek a Chris Froome

Peter Sagan na Rovnej hore

Obálka knižky o Blatnici

Storočnica vzniku slovenskej kinematografie

V dňoch 27. – 29. augusta 2021 sa konali v areáli Prónayovského kaštieľa v Blatnici oslavy storočnice vzniku slovenskej kinematografie. Samozrejme, výber lokality nebol náhodný, lebo práve z tejto malebnej turčianskej dedinky pochádzali bratia Jaroslav a Daniel Siakeľovci, tvorcovia prvého slovenského hraného filmu Jánošík (1921). Uvedené priekopnícke dielo našej kinematografie sa v Blatnici, kde sídlil realizačný štáb, pred sto rokmi aj nakrúcalo.

Programovou súčasťou osláv bola tiež vernisáž panelovej výstavy Blatnica – 100 rokov na filmovej mape, slávnostná prezentácia filmového dokumentu Keď sa povie Blatnica... a rovnomennej knižnej monografie. Autorom publikácie, výstavy, jej katalógu a komentára k dokumentárnej snímke je Peter Cabadaj. Všetky tlačoviny graficky navrhol a realizoval výtvarník Jánošíkových dní Ján Novosedliak. Spomínaný výstavný projekt si budú môcť záujemcovia pozrieť aj v Terchovej – počas jubilejného 60. ročníka medzinárodného folklórneho festivalu Jánošíkove dni (27. – 31. júl 2022).

-red-

Strmý svah Golgoty

Tak sa volá nevelká knižka krátkych zamyslení k jednotlivým zastaveniam Krížovej cesty na vrchu Oravcove. Autorom diela je akademický sochár Milan Opalka, texty ilustračne sprevádzajú fotografie jednotlivých zastavení od uznávaného fotografa Richarda Köhlera.

Hodnotný nápad sa zrodil minulý rok, keď Milan opravoval niektoré zastavenia Krížovej cesty s výhľadom k 15. výročiu postavenia a posvätenia tohto originálneho sakrálneho diela. Knižka vyšla nenápadne a potichu pred tohtoročnými Cyrilo-metodskými dňami v Terchovej. Grafické spracovanie realizovalo štúdio Kulumi a kniha sa tlačila v tlačiarni Kubík v Námestove. Vydavateľ Milan Opalka ďakuje Ing. Antonovi Barčíkovi, generálnemu riaditeľovi Považskej cementárne Ladce, a. s., za finančnú podporu a priateľské povzbudenie. Mimochodom, pán Barčík je človekom, ktorý stojí za vybudovaním pútnického miesta na hore Butkov.

-red-

Knižný dar Svätému Otcovi

Pápež František si počas septembrovej návštevy našej vlasti prevzal aj Dar slovenských rodín. V mene predsedu Rady pre rodinu Konferencie biskupov Slovenska vладыky Mons. Cyrila Vasiľa, ako i v mene slovenských rodín, organizácií a spoločenstiev odovzdal knižný dar Svätému Otcovi v rámci osobného stretnutia premiér SR Eduard Heger so svojou rodinou (13. 9. 2021).

Unikátna publikácia je ručne viazaná v koži. Na prednej strane sa nachádza do kože vložaná ručná výšivka so slovenským vzorom a ručne vyšívaným titulom knihy. Majstrovské dielo vytlačila Varínska tlačiareň (Jaroslav Buchta), ktorá dlhodobo polygraficky realizuje aj obecné noviny Terchová.

-red-

